

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»

Στρατηγικός Σχεδιασμός Αστικής Ανθεκτικότητας
στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Νέα Σμύρνη, Δράσεις και Πολιτικές για τον
μετασχηματισμό της σε «Ανθεκτική Νέα Σμύρνη»

Μαρία Γεωργίου

Πειραιάς, Σεπτέμβριος 2022

University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Sciences
Department of Political Studies and International
Relations

Master Program in
« «Local and Regional Development and Public Authorities»»

Strategic planning of urban resiliency in Local
Government Organizations
Actions and policies for the transformation of Nea
Smyrni into a “Resilient Nea Smyrni”
Maria Georgiou

Peiraeus, September 2022

Ευχαριστίες

Με την παρούσα διπλωματική εργασία ολοκληρώνεται ο κύκλος σπουδών μου στο διατμηματικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση».

Θα ήθελα να εκφράσω τις ειλικρινείς ευχαριστίες μου διότι στο εκπαιδευτικό αυτό ταξίδι, καθοριστική ήταν η συμβολή των καθηγητών σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα που παρακολούθησα. Ιδιαίτερα ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Ιωσήφ Πλυμάκη για την επιστημονική του καθοδήγηση και τις εποικοδομητικές παρατηρήσεις του κατά την διάρκεια εκπόνησης της εργασίας μου.

Θερμές ευχαριστίες απευθύνω στους συναδέλφους μου που ήταν πάντα διαθέσιμοι παρέχοντάς μου πολύτιμα στοιχεία καθ' όλη την διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας.

Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στον σύζυγο και τα παιδιά μου για όλη την στήριξη, την κατανόηση και την συμπαράσταση που επέδειξαν σε όλη την διάρκεια των σπουδών μου.

Στρατηγικός Σχεδιασμός Αστικής Ανθεκτικότητας στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Νέα Σμύρνη, Δράσεις και Πολιτικές για τον μετασχηματισμό της σε «Ανθεκτική Νέα Σμύρνη»

Σημαντικοί Όροι: Αστικοποίηση, κλιματική αλλαγή, βιώσιμη ανάπτυξη, Στρατηγικός Σχεδιασμός, Αστική Ανθεκτικότητα, προσβασιμότητα, περιβαλλοντικό αποτύπωμα.

Περίληψη

Η έννοια του όρου «Στρατηγική της Αστικής Ανθεκτικότητας» αξιοποιείται διεθνώς αλλά και εντός Ελλάδος ως ένας ολιστικός, πολυδιάστατος σχεδιασμός που προβλέπει, προετοιμάζει και προτείνει τρόπους αντιμετώπισης για κάθε επικείμενη απειλή και κρίση για την πόλη.

Με την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα αναδειχθεί η αναγκαιότητα για το Στρατηγικό Σχεδιασμό Αστικής Ανθεκτικότητας στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Ο προβληματισμός που θα τεθεί, είναι πώς μία σύγχρονη πόλη θα δομήσει μια νέα φιλοσοφία σκέψης που θα διασφαλίζει την υλοποίηση της ανθεκτικότητας και πώς θα ανταποκριθεί επιτυχώς στις κάθε είδους οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει μια πόλη, παράγοντες που την καθιστούν ευάλωτη.

Η εκπόνηση της εργασίας θα βασιστεί κυρίως στην αναζήτηση και μελέτη ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας, όσον αφορά τη γενική έννοια του όρου Αστική Ανθεκτικότητα, καθώς και στη μελέτη περιπτώσεων πόλεων εντός και εκτός Ελλάδος που έχουν εφαρμόσει με επιτυχία τον στρατηγικό σχεδιασμό της Αστικής Ανθεκτικότητας.

Εστιάζοντας στο Δήμο Νέας Σμύρνης, θα αποτυπωθεί η υφιστάμενη κατάσταση της πόλης, με τις διαφορετικές οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει. Θα καταγραφούν, μέσω συνεντεύξεων, οι απόψεις αιρετών καθώς και

ανώτερων υπηρεσιακών στελεχών, που θα συμβάλλουν στην αποτίμηση της εφαρμογής του στρατηγικού σχεδιασμού στην πόλη της Νέας Σμύρνης.

Επίσης θα παρουσιαστεί το όραμα του Δήμου, που αντανάκλαται στους άξονες προτεραιότητας του Στρατηγικού Σχεδιασμού της Αστικής Ανθεκτικότητας για μια πόλη ασφαλή, κοινωνικά συνεκτική και αλληλέγγυα, πράσινη και προσβάσιμη, με απόλυτο σεβασμό στον άνθρωπο και στο περιβάλλον, μέσα από δράσεις αποτελεσματικής διαχείρισης της κλιματικής αλλαγής και αναζωογόνησης του αστικού ιστού.

Η εργασία θα επικεντρωθεί στον άξονα «Πράσινη και Προσβάσιμη Πόλη» με αναφορά στα προβλήματα και τις προκλήσεις που προκύπτουν κατά το σχεδιασμό και την εφαρμογή της.

Με την ολοκλήρωση εκπόνησης της εργασίας σκοπός είναι να αναδειχθεί και να αποτιμηθεί μια ολοκληρωμένη πρόταση εφαρμογής του Στρατηγικού Σχεδιασμού Αστικής Ανθεκτικότητας, ώστε η Νέα Σμύρνη να μετασχηματιστεί σε Πόλη που αντέχει, Πόλη που προνοεί, με σκοπό την αντιμετώπιση κρίσεων και πιέσεων του σήμερα και του αύριο.

Strategic planning of urban resiliency in Local Government Organizations

Actions and policies for the transformation of Nea Smyrni into a “Resilient Nea Smyrni”

Keywords: Urbanization, climate change, sustainable development, strategic planning, Urban Resilience, accessibility, environmental footprint.

Abstract

The "Strategy of Urban Resilience" concept is used internationally, but also within Greece as a holistic, multidimensional planning process that foresees, prepares and indicates ways to deal with and successfully overcome, any impending threat and crisis for the city.

The current thesis aims at highlighting the necessity of Strategic Planning of Urban Resilience in Local Government Organizations. The question raised is how a modern city may structure a new philosophy that will ensure resilience, as well as how it will successfully respond to all kinds of economic, social and environmental challenges it may face and prove vulnerable.

The dissertation is based mainly on research and study of Greek and foreign literature, regarding the general concept of Urban Resilience, as well as on case studies of cities within and outside Greece that have successfully implemented strategic planning on Urban Resilience. Focusing on the Municipality of Nea Smyrni, the current status of the city will be analyzed, as well as the various economic, social and environmental challenges it faces. Through interviews, the views of elected officials, as well as senior Municipality executives, will be recorded and contribute to the evaluation of the implementation of strategic planning in the city of Nea Smyrni.

The vision of the Municipality, which is reflected in the priority axes of the Strategic Planning of Urban Resilience, will also be presented. According to the vision, Nea Smyrni should become a city that ensures safety, social cohesion and solidarity, a city that is green and accessible, a city that deeply respects people in their diversity and

the environment, and proves it through effective management measures on climate change and urban network revitalization. The study focuses on the "Green and Accessible City" axis, with reference to the problems and challenges that arise during its design and implementation. It aims at highlighting and evaluating a comprehensive proposal for the implementation of Strategic Planning of Urban Resilience, so that Nea Smyrni can be transformed into a City that endures, a City that foresees, in order to successfully overcome crises and pressures of today and tomorrow.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Με την παρούσα δήλωση:

1. Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η διπλωματική εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.
2. Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη της συγγραφέως και ο επιβλέπων, οι εξεταστές, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

Η δηλούσα

Γεωργίου Μαρία

Περιεχόμενα

Περίληψη	i
Abstract.....	iii
Κατάλογος Πινάκων	x
Κατάλογος Εικόνων.....	xi
Κατάλογος Σχημάτων	xiii
Συνομογραφίες	xiv
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : Πόλεις και οι αναδυόμενες προκλήσεις	1
1.1 Εισαγωγή	1
1.2 Ορισμός της πόλης και η εξελικτική δυναμική της στο χρόνο	1
1.3 Η πορεία προς την αστικοποίηση.....	4
1.4 Αποκωδικοποιώντας τις προκλήσεις των σύγχρονων πόλεων.....	6
1.5 Ανακεφαλαίωση	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η πορεία από τη βιώσιμη ανάπτυξη στην Αστική Ανθεκτικότητα	9
2.1 Εισαγωγή	9
2.2 Η βιώσιμη ανάπτυξη ως έννοια και η απαρχή υιοθέτησής της.....	9

2.3	Οι 17 στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.....	12
2.4	Η βιώσιμη ανάπτυξη ως ολιστική προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	14
2.5	Οι συσχετισμοί μεταξύ της Βιώσιμης Ανάπτυξης και της Αστικής Ανθεκτικότητας	16
2.6	Ανακεφαλαίωση	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Ο ρόλος της Αστικής Ανθεκτικότητας στον Στρατηγικό Σχεδιασμό των πόλεων.....		20
3.1	Εισαγωγή	20
3.2	Η «ανατολή» του όρου Ανθεκτικότητα και η μετάβαση στην Αστική Ανθεκτικότητα.....	20
3.3	Η ανθεκτικότητα στο επίκεντρο του στρατηγικού σχεδιασμού της πόλης.....	24
3.4	Η πρωτοβουλία του Ιδρύματος Rockefeller - 100 Resilient Cities..	26
3.5	Οριοθετώντας το Πλαίσιο της Αστικής Ανθεκτικότητας.....	28
3.6	Απολογισμός του Προγράμματος 100 RC του Ιδρύματος Rockefeller και η αντανάκλασή του στο μέλλον	29
3.7	Η Αστική Ανθεκτικότητα στην πράξη	31
3.7.1	Η περίπτωση της πόλης του Ρότερνταμ	31
3.7.2	Η περίπτωση της πόλης της Γλασκώβης.....	34
3.7.3	Η περίπτωση της πόλης της Αθήνας	37
3.7.4	Η περίπτωση της πόλης της Θεσσαλονίκης.....	40

3.8	Η Αστική Ανθεκτικότητα στην ελληνική πραγματικότητα	44
3.9	Ανακεφαλαίωση	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Στρατηγικός Σχεδιασμός Αστικής Ανθεκτικότητας Δήμου Νέας Σμύρνης.....		46
4.1	Εισαγωγή	46
4.2	Συνοπτική παρουσίαση της πόλης της Νέας Σμύρνης	47
4.3	Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η πόλη σήμερα	52
4.4	Το όραμα του Δήμου Νέας Σμύρνης για μια «Ανθεκτική Νέα Σμύρνη»	53
4.5	Άξονες προτεραιότητας Στρατηγικής Ανθεκτικότητας.....	54
4.6	Ανακεφαλαίωση	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Νέα Σμύρνη πόλη ανθεκτική, πράσινη και προσβάσιμη. Δράσεις και πολιτικές.....		57
5.1	Εισαγωγή	57
5.2	Σχέδιο Δράσης Αειφόρου Ενέργειας και Κλίματος	57
5.3	Δράσεις για την μείωση εκπομπών καυσαερίων	58
5.3.1	Σχέδιο Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας (ΣΒΑΚ)	59
5.3.2	Σημεία Φόρτισης Ηλεκτρονικών Οχημάτων (ΣΦΗΟ).....	61
5.3.3	Σχέδια Αστικής προσβασιμότητας	65
5.3.4	Ενεργειακή Αναβάθμιση δημοτικού οδοφωτισμού	66

5.3.5	Ενεργειακή αναβάθμιση τεσσάρων σχολικών κτιρίων της πόλης.....	66
5.3.6	Συμμετοχή του Δήμου Νέας Σμύρνης στο δίκτυο πόλεων civitas civinet.....	67
5.4	Δράσεις προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και εφαρμογή πράσινων λύσεων σε υποδομές στην πόλη.	67
5.4.1	Κλειστό Βιοκλιματικό Πολυδύναμο Αθλητικό Κέντρο.....	68
5.4.2	Βελτίωση και Αποκατάσταση Υπερτοπικού Άξονα οδού Αιγαίου-Κράτητος.....	69
5.4.3	Ανάπλαση Άλσους Νέας Σμύρνης	70
5.4.4	Πράσινα Σημεία- Γωνιές Ανακύκλωσης.....	71
5.5	Ανακεφαλαίωση	72
ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ		
ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ		73
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....		79
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		81
	Ελληνική.....	81
	Ξενόγλωσση.....	81
	Διαδικτυακοί Τόποι / Ιστοσελίδες.....	83

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 5.1	Απεικόνιση Ανάπτυξη ΣΦΗΟ: Φορτιστές & Θέσεις Στάθμευσης / Π.Ε.....	63
Πίνακας 5.2	Απεικόνιση Ανάπτυξη ΣΦΗΟ: Φορτιστές & Θέσεις Στάθμευσης / Κατηγορία οχήματος.	64

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1.1	Οικισμοί σε διαφορετικά οικοσυστήματα, βιώσιμες πόλεις, προσαρμογή και ανθεκτικότητα σε περόδους κρισης.....3
Εικόνα 1.2	Share of the population living in urban areas, 2050.....5
Εικόνα 2.1	Λογότυπο Ατζέντας 21, Διάσκεψη Ηνωμένων Εθνών, Ρίο, 1992.....11
Εικόνα 2.2	Λογότυπο 17 στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης12
Εικόνα 2.3	Προτεραιότητες Ε.Ε για την Βιώσιμη Ανάπτυξη, Ατζέντα 2030.....15
Εικόνα 2.4	Λογότυπο Στόχου 9 του ΟΗΕ για Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες.....17
Εικόνα 2.5	Λογότυπο Στόχου 11 του ΟΗΕ για Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες.....17
Εικόνα 3.1	Resilience thinking.....22
Εικόνα 3.2	Το Λογότυπο του Προγράμματος 100 RC.....27
Εικόνα 3.3	Πλαίσιο Αστικής Ανθεκτικότητας28
Εικόνα 3.4	Η πόλη του Ρότερνταμ32
Εικόνα 3.5	Riverside Museum, Γλασκόβη.....35
Εικόνα 3.6	Το λογότυπο της 26 ^{ης} Διάσκεψης των Εθνών για την κλιματική αλλαγή.....36
Εικόνα 3.7	Η πόλη της Αθήνας38
Εικόνα 3.8	Αλατζά Ιμαρέτ.....41
Εικόνα 3.9	Βίλλα Μεχμέτ Καπαντζή.....42

Εικόνα 3.10	Η πόλης της Θεσσαλονίκης.....	43
Εικόνα 4.1	Πλατεία Νέας Σμύρνης	47
Εικόνα 4.2	Εικόνα της πόλης της Νέας Σμύρνης.....	48
Εικόνα 4.3	Όρια Δήμου Νέας Σμύρνης.....	49
Εικόνα 4.4	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο δήμου Νέας Σμύρνης	50
Εικόνα 4.5	Μητροπολιτικός Ναός Νέας Σμύρνης	51
Εικόνα 4.6	Το Μέγαρο της Εστία.....	51
Εικόνα 4.7	Ανθεκτική Ταυτότητα του Δήμου Νέας Σμύρνης.....	55
Εικόνα 5.1	Λογότυπο του Συμφώνου των Δημάρχων.....	58
Εικόνα 5.2	Χάρτης Κυκλοφοριακής Οργάνωσης, Οδικής Ασφάλειας και Ενίσχυσης Προσβασιμότητας.....	60
Εικόνα 5.3	Κλειστό Βιοκλιματικό Πολυδύναμο Αθλητικό Κέντρο	68
Εικόνα 5.4	Άλσος Νέας Σμύρνης	70

Κατάλογος Σχημάτων

Σχήμα 2.1	Οι τρεις πυλώνες της Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	10
Σχήμα 3.1	Διασύνδεση ανθεκτικότητας στο αστικό περιβάλλον με παράγοντες	23
Σχήμα 3.2	Πολυτομεακή προοπτική της αστικής ανθεκτικότητας	25

Συντομογραφίες

ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΣΒΑΚ	Σχέδιο Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας
ΣΦΗΟ	Σχέδιο Φόρτισης Ηλεκτρικών Οχημάτων
ΟΧΕ	Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση
ΣΑΠ	Σχέδιο Αστικής Προσβασιμότητας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Πόλεις και οι αναδυόμενες προκλήσεις

1.1 Εισαγωγή

Οι αστικές συγκεντρώσεις που στα πλαίσια της μακραίωνης εξελικτικής τους πορείας στον χρόνο, μετεξελίχθηκαν σε πόλεις, αποτέλεσαν δομές που υπόκεινται σε διαρκείς αλλαγές και διαχρονικές πιέσεις. Οι κρίσεις που προέκυψαν και προκύπτουν, στο περιβάλλον, στην οικονομία, στην κοινωνική διάρθρωση, στο υγειονομικό σύστημα, δοκιμάζουν τις αντοχές και φέρνουν στο προσκήνιο την ευαλωτότητα των πόλεων.

Με δεδομένη την όλο και μεγαλύτερη αστικοποίηση, οι πόλεις ως σύνθετες δομές, καλούνται να αναδείξουν την ικανότητα προσαρμογής και την ανθεκτικότητά τους σε περιόδους κρίσεις και να απαντήσουν επιτυχώς σε αυτές, εφαρμόζοντας πολιτικές που θα οδηγήσουν σε δίκαιες και βιώσιμες κοινωνίες.

1.2 Ορισμός της πόλης και η εξελικτική δυναμική της στο χρόνο

Ο Αριστοτέλης στο σύγγραμμά του «Πολιτικά» όρισε την πόλη σαν την τελειότερη μορφή κοινωνίας, θεωρώντας πως είναι εκείνη που συντελεί στην πληρέστερη ζωή του πολίτη (Αριστοτέλη, Πολιτικά, 1939).

«Επειδή, όπως βλέπομεν, πάσα πόλις είναι είδος τις κοινωνίας και επειδή πάσα κοινωνία έχει συσταθή προς επίτευξιν αγαθού τινος (και τούτο διότι χάριν εκείνου το οποίον θεωρούν αγαθόν πράττουν οι πάντες τα πάντα), είναι φανερόν ότι πάσαι μεν αι κοινωνίαι αποβλέπουν εις αγαθόν τι, κατ' εξοχήν όμως εις το σπουδαιότερον πάντων των αγαθών η σπουδαιότερα πασών των κοινωνιών και πάσας τας άλλας ως μέρος αυτής περιέχουσα αυτή δε είναι η καλουμένη πόλις ή πολιτειακώς οργανωμένη κοινωνία». (Αριστοτέλης, Πολιτικά, 1939, 1252a).

Η κοινωνική οντότητα που προήλθε από τη συνένωση περισσότερων χωριών, (κωμών) συνεχίζει ο Αριστοτέλης, είναι η πόλη. Μια κοινωνική οντότητα τέλεια, που διασφαλίζει τη ζωή, και πετυχαίνει τελικά την ύψιστη αυτάρκεια. Σκοπός και τελικός στόχος της δημιουργίας της πόλης αποτελεί το «ζειν καλώς», δηλαδή μια ζωή τέλεια και αυτάρκης (Αριστοτέλης, *Πολιτικά*, 1939, 1280b). Όλα αυτά κάνουν φανερό ότι η πόλη, όπως σοφά γράφει ο Αριστοτέλης, είναι από τα πράγματα που υπάρχουν «εκ φύσεως» και ότι ο άνθρωπος είναι ένα ον προορισμένο από την φύση να ζει στην πόλη «ζώνων πολιτικόν».

Από τα παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα ότι η πόλη αποτελεί τον πιο διαδεδομένο τρόπο συλλογικής διαβίωσης των ανθρώπινων κοινοτήτων μέσα στο χρόνο και είναι αποτέλεσμα μιας μακράς και εξελικτικής πορείας, σχετικά αργής, έως τα τέλη του 19ου αιώνα. Η αφετηρία της ιστορικής αυτής διαδρομής, τοποθετείται ιστορικά δεκάδες χιλιάδες χρόνια πριν, όταν εμφανίστηκαν οι πρώτοι οικισμοί ως περιοχές συγκέντρωσης και μόνιμης εγκατάστασης περιορισμένων σε αριθμό ατόμων με βάση την γεωργία, την κτηνοτροφία και την κεραμική (Βιτοπούλου κ.α., 2015, σελ.3).

Η εξελικτική αυτή διαδρομή θα πρέπει να θεωρηθεί σαν μια συνεχή προσπάθεια του ανθρώπινου είδους για επιβίωση, μέσα στις διαρκώς μεταβαλλόμενες περιβαλλοντικές και όχι μόνο, συνθήκες.

Εικόνα 1.1

Οικισμοί σε διαφορετικά οικοσυστήματα, βιώσιμες πόλεις, προσαρμογή και ανθεκτικότητα σε περιόδους κρίσης

Πηγή: Βιτοπούλου κ.α (2015, σελ.4)

Πόλεις και ανθρώπινοι οικισμοί απαντώνται σε όλον τον πλανήτη, γεγονός που καταδεικνύει την ανάγκη του ανθρώπινου είδους να επιβιώσει και στο τέλος να προκόψει σε κάθε γεωγραφικό μήκος και πλάτος. Σε μέρη παράκτια, ορεινά, πεδινά, παρόχθια, ο άνθρωπος δίνει καθημερινά τον αγώνα για την επιβίωσή του, δοκιμάζοντας έτσι την προσαρμοστική και ευρηματική ικανότητα του (Βιτοπούλου κ.α., 2015, σελ.3).

1.3 Η πορεία προς την αστικοποίηση

Στην μακρά εξελικτική πορεία της πόλης, οι ανθρώπινοι οικισμοί παρουσίασαν αύξηση και υπερδιπλασιάστηκαν, ενώ σταδιακά κάποιοι από αυτούς αρχίζουν και διαμορφώνουν ιδιαίτερα οικονομικά και πολιτικά χαρακτηριστικά, ίσως και λόγω γεωγραφικών ιδιαιτεροτήτων, αποτελώντας έτσι, τις πρώτες πόλεις.

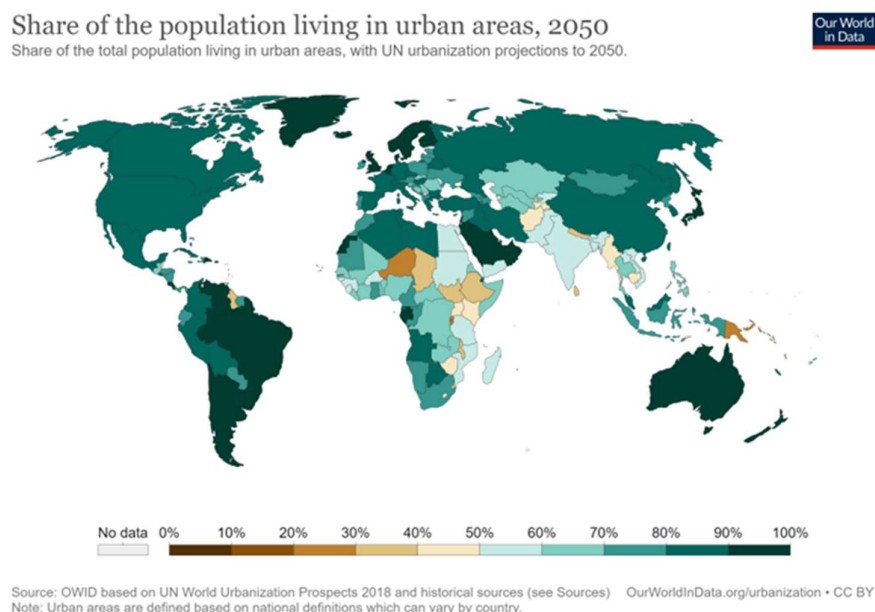
Παρά τις σημαντικές διαφορές μεταξύ τους, το αστικό φαινόμενο παραμένει χωρίς εξαιρετικές αλλαγές, έως την απαρχή της βιομηχανικής επανάστασης περίπου στα μέσα του 18^{ου} αιώνα. Η ιστορική αυτή συγκυρία αλλάζει δραματικά τα δεδομένα της καθημερινής ζωής, και οδηγεί στην εγκατάλειψη των μικρότερων αγροτικών οικισμών και στη μετεγκατάσταση σε μεγάλα αστικά κέντρα. Από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα και μετά, οι πληθυσμιακές συγκεντρώσεις της πόλης αυξάνουν με δραματικό ρυθμό, ενώ και η οικονομική ζωή της, μετεξελίσσεται και γίνεται διακρατική. Η πόλη αποτελεί πια το κέντρο της ανθρώπινης διαβίωσης με το 56,2% του πληθυσμού να κατοικεί σε αστικές περιοχές (United Nations, 2018).

Τι ποσοστό όμως του παγκόσμιου πληθυσμού θα ζει σε αστικές περιοχές στο μέλλον;

Ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών εκφράζει εκτιμήσεις που αποτυπώνονται στο παραπάνω διάγραμμα και προβλέπει ότι μέχρι το 2050 ποσοστό 68% του παγκόσμιου πληθυσμού θα ζει σε αστικές περιοχές. Στην πραγματικότητα μέχρι το 2050 θα υπάρχουν πάρα πολύ λίγες χώρες όπου τα ποσοστά των αγροτικών πληθυσμών αναμένεται να είναι υψηλότερα από τα ποσοστά του αστικού.

Εικόνα 1.2

Share of the population living in urban areas, 2050

Πηγή: <https://ourworldindata.org/grapher/urban-population-share-2050>

Με τον τρόπο που διαμορφώνονται και εξελίσσονται οι πόλεις, διαπιστώνουμε από τα παραπάνω ότι κάνουν δυναμικά την εμφάνισή τους, περιβαλλοντικά ζητήματα που οφείλονται κατά κύριο λόγο στην πληθυσμιακή έκρηξη που αντιμετωπίζουν τα αστικά κέντρα. Ακόμη, οι πόλεις καλούνται να ανταποκριθούν επαρκώς στις συνέπειες της αστικής ρύπανσης (απορρίμματα, ηχορύπανση, ρύπανση του υδροφόρου ορίζοντα, κ.λπ.), αλλά και στην υπερδόμηση, δηλαδή στο όλο και αυξανόμενο ποσοστό του κτισμένου αστικού τοπίου.

Παρόλο που η πόλη μπορεί να θεωρείται ως η κινητήριος δύναμη στην τοπική, περιφερειακή, εθνική, αλλά και ευρωπαϊκή οικονομική ζωή, καλείται να έρθει αντιμέτωπη με την δύσκολη παγκοσμίως οικονομική συγκυρία, αλλά και να «πληρώσει» το κόστος προηγούμενων κοινωνικών αλλαγών (μακροχρόνια ανεργία, εγκληματικότητα, μετανάστευση, κοινωνικός αποκλεισμός) (Ανδρικοπούλου *et al.*, 2014).

Όλο και περισσότεροι άνθρωποι και οικονομικός πλούτος συγκεντρώνεται στα αστικά κέντρα, των οποίων οι υποδομές αδυνατούν να υποστηρίξουν την ταχεία

ανάπτυξή τους. Η κλιματική αλλαγή με τους κινδύνους και τις συχνές φυσικές καταστροφές που προκύπτουν από αυτήν, μας οδηγούν στο να αποδεχθούμε την ευαλωτότητα και την αδυναμία των πόλεων. Προς την κατεύθυνση αυτή τώρα, περισσότερο από ποτέ, έχουμε μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία για επαναπροσδιορισμό της διαδικασίας της αστικοποίησης και της διαμόρφωσης βιώσιμων και ανθεκτικά διαχειρίσιμων αστικών προτύπων.

1.4 Αποκωδικοποιώντας τις προκλήσεις των σύγχρονων πόλεων

Καθώς ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι και πλούτος συγκεντρώνονται στις πόλεις, οι υποδομές τους θα πρέπει να υποστηρίξουν επαρκώς την ταχεία ανάπτυξη και να προσαρμοστούν σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Ο ορατός και κυρίαρχος κίνδυνος που ξεπροβάλλει τα τελευταία χρόνια, έχει να κάνει κυρίως με την κλιματική αλλαγή, ένα συνεχώς αναδυόμενο πεδίο διερεύνησης, το οποίο διατηρεί μια εντελώς νέα προοπτική στην κατανόηση της έννοιας του κινδύνου. Ασταθή καιρικά συστήματα, απρόβλεπτα ποσοστά βροχόπτωσης, μεγάλα διαστήματα ξηρασίας αποτελούν πια τα σύγχρονα και απτά παραδείγματα της κλιματικής αλλαγής που είναι ήδη εδώ. Οι καιρικές παρατηρήσεις που λάμβαναν χώρα εδώ και αιώνες, δεν υφίστανται πια και δίνουν την θέση τους στην αβεβαιότητα και στην μεγάλη δυσκολία να προβλεφθεί οποιοδήποτε καιρικό μοντέλο.

Επιστήμονες που ασχολούνται με την μείωση του περιβαλλοντικού κινδύνου, βρίσκουν πάρα πολύ δύσκολο στις μέρες μας να εξάγουν ασφαλή συμπεράσματα και να πάρουν κρίσιμες αποφάσεις, οι οποίες είναι απαραίτητες για να διαφυλαχθεί τόσο το οικιστικό, όσο και το φυσικό περιβάλλον. Την ίδια ώρα, με την όλο και αυξανόμενη αστικοποίηση και την μη ορθολογική και βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων, η επάρκεια του περιβάλλοντος φθίνει διαρκώς με πρωτόγονους ρυθμούς.

Εδώ θα πρέπει να κάνουμε ιδιαίτερη αναφορά σε όρους όπως: εξάντληση των υποβρύχιων κοιτασμάτων νερού, την υποβάθμιση του εδάφους, την αποψίλωση των δασών, την εισχώρηση της θάλασσας σε παράκτιες περιοχές, την ηχορύπανση, την

ατμοσφαιρική ρύπανση, καθώς και την επανεμφάνιση παλιών ασθενειών αλλά και νέων ιών.

Όλα τα παραπάνω προέρχονται από την διαρκή ανθρώπινη παρέμβαση στο φυσικό περιβάλλον με μη διαχειρίσιμα από τις κυβερνήσεις αποτελέσματα. Στα επόμενα 20-30 χρόνια ο ανθρώπινος πληθυσμός θα δοκιμαστεί από το σύνθετο αμάλγαμα της κλιματικής αλλαγής, της χαοτικής αστικοποίησης αλλά και από την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος. Στους παράγοντες κινδύνου για τις πόλεις θα πρέπει να προσθέσουμε και τις μεταναστευτικές ροές, την φτωχοποίηση, την υπεργήρανση του πληθυσμού, αλλά και την διαρκώς αυξανόμενη ευαλωτότητα των πολιτικοκοινωνικών συστημάτων (Surjan et al.2011, p.29).

Συμπερασματικά, οι προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι πόλεις εστιάζονται σε τέσσερις κεντρικούς άξονες και στους οποίους οι κυβερνήσεις θα πρέπει να ανταποκριθούν επαρκώς.

- Στο φυσικό περιβάλλον που θα πρέπει να προστατευθεί από την συστηματική ανθρώπινη δραστηριότητα και παρεμβατική συμπεριφορά.
- Στην ορθή διαχείριση των κοινωνικών απειλών, εξωτερικών (μεταναστευτικές ροές, τρομοκρατικές ή πολεμικές επιθέσεις) και εσωτερικών (ανεργία, φτωχοποίηση, δύσκολη πρόσβαση σε βασικές υποδομές υγείας και παιδείας).
- Στην οικονομική διάσταση που εμπλέκεται σε κάθε έκφανση της ανθρώπινης δραστηριότητας με επιπτώσεις περισσότερο από ορατές, κατά την διάρκεια της πρόσφατης οικονομικής κρίσης. Η οικονομική αστάθεια των τραπεζών, η υποβάθμιση των οικονομιών των χωρών του Ευρωπαϊκού Νότου, αποτέλεσαν ένα απευθείας «χτύπημα» στην καρδιά της πόλης, ασκώντας συνεχή πίεση στην καθημερινότητα των ανθρώπων.
- Και τέλος στον άξονα της τεχνολογικής επάρκειας των υποδομών της πόλης, έννοια άμεσα αντιληπτή από τον κάθε κάτοικο της πόλης, αφού με την επάρκεια των υποδομών που διαθέτει (οδικά δίκτυα, αποχετευτικά δίκτυα, συστήματα μεταφορών, κτίρια με πράσινο αποτύπωμα), καταφέρνει και ανταπεξέρχεται σε κάθε είδους εξωτερική ή εσωτερική απειλή, με επιτυχία. (Σκιντζής, 2017, σελ. 21).

1.5 Ανακεφαλαίωση

Είναι γεγονός πως κάθε πόλη είναι ένας αυτόνομος οργανισμός που ακολουθεί διαφορετική ατραπό μέσα στο χρόνο. Κάθε φορά που αντιμετωπίζει μια περιβαλλοντική ή άλλου είδους κρίση, έχει σαν αποτέλεσμα είτε την αλλαγή της γεωγραφίας της, είτε την αλλαγή των εσωτερικών της συσχετισμών.

Η ιστορία αλλά και το μέλλον προστάζει την εφαρμογή εκείνων των πολιτικών που θα διατηρήσουν και θα συμβάλλουν στον επαναπροσδιορισμό της τροχιάς των πόλεων (Βιτοπούλου κ.α., 2015, σελ.108).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η πορεία από τη βιώσιμη ανάπτυξη στην Αστική Ανθεκτικότητα

2.1 Εισαγωγή

Η διαμόρφωση της ιστορικής πορείας των πόλεων και το ευρύ πεδίο προκλήσεων που αυτές αντιμετωπίζουν κατά την διάρκεια των χρόνων, καλούν σε πολιτικές που θα τις θωρακίσουν και θα ενισχύσουν την ικανότητα προσαρμογής τους στα σύνθετα προβλήματα που ολοένα προκύπτουν.

Η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί μια εξέχουσα έννοια στη διαμόρφωση και υλοποίηση της δημόσιας πολιτικής σε κάθε πεδίο δράσης, τοπικά και υπερτοπικά. Η ικανοποίηση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών αναγκών οδηγεί στην εξασφάλιση της βραχυπρόθεσμης, μεσοπρόθεσμης και εν τέλει μακροπρόθεσμης βελτίωσης της ποιότητας ζωής των πολιτών (<https://ec.europa.eu/>).

2.2 Η βιώσιμη ανάπτυξη ως έννοια και η απαρχή υιοθέτησής της

Η βιώσιμη ανάπτυξη βασίζεται στην παραδοχή ότι ο κεντρικός της στόχος ανταποκρίνεται στις τρέχουσες ανάγκες, εξασφαλίζοντας όμως το ευ ζην των επόμενων γενεών. Με την εφαρμογή της δημιουργούνται και ωριμάζουν οι συνθήκες για μια μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη με την ταυτόχρονη όμως ορθολογική διαχείριση του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο διαβιούν οι κάτοικοι της πόλης (https://ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/what/glossary/).

Ο πιο ευρέως αποδεκτός ορισμός της βιώσιμης ανάπτυξης προέρχεται από το «Brundtland Report, 1987», ή αλλιώς το βιβλίο με τον τίτλο «Το κοινό μας μέλλον», που δημοσιεύτηκε τον Οκτώβριο του 1987, από τα Ηνωμένα Έθνη. «*Η ανάπτυξη που συναντά τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να διαπραγματεύεται την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να βρουν τις δικές τους ανάγκες*» (Brundtland, 1987, p.15).

Ο όρος αυτός, βασίζεται πολύ συχνά στους τρεις πυλώνες της οικονομίας, της κοινωνίας και του περιβάλλοντος (Dempsey et al., 2009), με την βιώσιμη ανάπτυξη να αναζητά να επιλύσει τις κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ανθρώπινη κοινωνία και να διασφαλίσει την υγιή λειτουργία των περιβαλλοντικών συστημάτων πάνω στα οποία αυτή βασίζεται. (Derissen et al., 2009).

Σχήμα 2.1

Οι τρεις πυλώνες της Βιώσιμης Ανάπτυξης

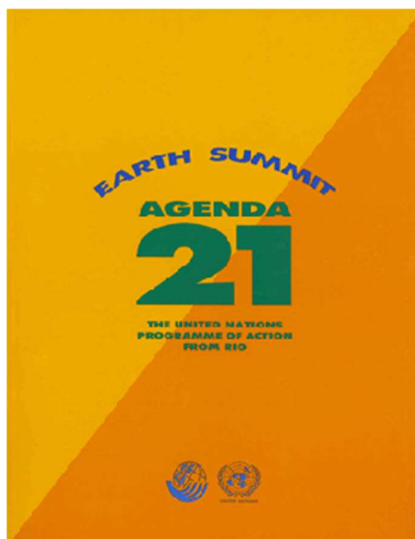

Πηγή: <https://wegogreen.gr/info-material/before-recycling/>

Στη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών που πραγματοποιήθηκε το 1992 στο Ρίο Ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας, συζητούνται και εξετάζονται για πρώτη φορά σε βάθος τα παγκόσμια προβλήματα της περιβαλλοντικής καταστροφής και της οικονομικο-κοινωνικής υπανάπτυξης. Εκεί οι συμμετέχοντες υιοθετούν την Διακήρυξη του Ρίο και την Ατζέντα 21, που αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης που σαν στόχο έχει την άμεση ενημέρωση της παγκόσμιας κοινότητας σχετικά με την κρισιμότητα της κατάστασης αλλά και την αναγκαιότητα για την βιώσιμη ανάπτυξη στον 21^ο αιώνα.

Εικόνα 2.1

Λογότυπο Ατζέντας 21, Διάσκεψη Ηνωμένων Εθνών, Ρίο, 1992.

Πηγή: <https://sustainabledevelopment.un.org/outcomedocuments/agenda21>

Στην συνδιάσκεψη του Ρίο τέθηκαν τα θεμέλια για την εφαρμογή της Ατζέντας 21 ώστε να ενσωματωθούν οι κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις της αστικής ανάπτυξης στην διαμόρφωση των τοπικών, περιφερειακών και διεθνών πολιτικών.

Δέκα χρόνια αργότερα το 2002, στην Σύνοδο Κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ επανεκτιμήθηκε από τους Παγκόσμιους Ηγέτες η πρόοδος που είχε επιτευχθεί στο μεταξύ επί της Ατζέντας 21. Επιπρόσθετοι στόχοι τέθηκαν, σε πλήρη αρμονία με τους ήδη υπάρχοντες, αν και διαπιστώθηκε η αδυναμία, των αναπτυσσόμενων κυρίως χωρών, να εφαρμόσουν την Ατζέντα 21. Για την άμεση υλοποίηση των στόχων υιοθετήθηκε το *Johannesburg Plan of Implementation (JPol)* που σκοπό είχε να επιταχύνει τις διαδικασίες μέσα σε προκαθορισμένα χρονικά πλαίσια (<https://www.mfa.gr/missionsabroad>).

2.3 Οι 17 στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών

Οι 17 στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών έχουν τεθεί για να αλλάξουν τον κόσμο παγκοσμίως. Είναι ένα μήνυμα που διέπει την διαμόρφωση των δημόσιων πολιτικών σε διεθνές ευρωπαϊκό, εθνικό αλλά και σε τοπικό επίπεδο διακυβέρνησης, μετά το 2015. Ένα κομβικό χρονικό σημείο μετά την ομόφωνη έγκριση της *AGENDA 2030* για την Βιώσιμη Ανάπτυξη από τους παγκόσμιους ηγέτες. Εκεί, επιτυγχάνεται μεταξύ άλλων, η αντιμετώπιση των παγκόσμιων προκλήσεων όπως η φτώχεια, η ανισότητα, η κλιματική κρίση, η υποβάθμιση του περιβάλλοντος, η ειρήνη και η δικαιοσύνη.

Εικόνα 2.2

Λογότυπο 17 στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης

Πηγή: <https://unric.org/el/17>

Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, Αντόνιο Γκουντέρες, ανακοίνωσε το 2019 ότι: « Το 2015, οι παγκόσμιοι ηγέτες ενέκριναν ομόφωνα την Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Οι στόχοι για την Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι το μονοπάτι που μας οδηγεί σε ένα κόσμο δικαιότερο, πιο ειρηνικό και ευημερούντα, και σε έναν υγιή πλανήτη. Είναι επίσης μία πρόσκληση για αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών. Δεν υπάρχει μεγαλύτερο καθήκον από το να επενδύσουμε στην ευημερία των νέων» (<https://unric.org/el/17/>).

Οι στόχοι του ΟΗΕ για την Βιώσιμη Ανάπτυξη αποτελεί δέσμευση για την παγκόσμια κοινότητα, με σκοπό να επιτευχθεί η γενικότερη ευημερία, με την ενίσχυση της ευρύτερης ειρήνης και την εξασφάλιση της ελευθερίας για όλους. Μεταξύ των προκλήσεων που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα, ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών αναγνωρίζει την ανάγκη εξάλειψης της παγκόσμιας φτώχειας, απαραίτητη προϋπόθεση για την αειφόρο ανάπτυξη (Χρηστάκης, 2022).

Ειδικότερα, ο στόχος 11- ΒΙΩΣΙΜΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ του ΟΗΕ, επικεντρώνεται στο να διατηρήσει τις πόλεις «ζωντανές και ανθεκτικές» με θέσεις εργασίας, χωρίς κατασπατάληση περιβαλλοντικών και ενεργειακών πόρων με σκοπό οι άνθρωποι να ευημερούν κοινωνικά και οικονομικά, έχοντας πρόσβαση σε δομές υγείας, σε υπηρεσίες, μεταφορές, στέγαση κ.α. (<https://unric.org/el>).

Στην ίδια κατεύθυνση, τον Οκτώβριο του 2016, πραγματοποιήθηκε στο Quito, πρωτεύουσα του Equador (Ισημερινού), η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Στέγαση και την Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (Habitat III) όπου και υπογράφεται η Νέα Ατζέντα για τις πόλεις που αποτέλεσε το κοινό όραμα για ένα καλύτερο και βιώσιμο μέλλον όπου όλοι οι άνθρωποι έχουν ίσα δικαιώματα και πρόσβαση στις ευκαιρίες που προσφέρουν οι πόλεις. Η Νέα Ατζέντα καθορίζει πρότυπα και αρχές για την βελτίωση των αστικών περιοχών και του αστικού περιβάλλοντος που βασίζονται σε πέντε άξονες:

- Εθνικές πολιτικές
- Νομοθεσία
- Πολεοδομία και αστικός σχεδιασμός
- Τοπική κοινωνία και δημοτική χρηματοδότηση

➤ Εφαρμογή σε τοπική κλίμακα.

Η Νέα Αστική Ατζέντα που υιοθετείται βρίσκεται σε απόλυτη εναρμόνιση με την Ατζέντα 2030 και ιδιαίτερα με τον Στόχο 11 για Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες (HABITAT III, 2019, σελ.8).

2.4 Η βιώσιμη ανάπτυξη ως ολιστική προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η βιώσιμη ανάπτυξη, αποτελεί πρωταρχικό στόχο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία και έχει δημοσιεύσει τη δική της στρατηγική ανάπτυξης. Στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής της Ευρωπαϊκής πολιτικής, καθορίζονται οι κανονισμοί των κοινών διατάξεων που αποτελούν το πλαίσιο για όλα τα προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από τα Ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία (https://ec.europa.eu/regional_policy/el/).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εστιάζει στην προσπάθεια για βιώσιμη ανάπτυξη και παραμένει σταθερά προσηλωμένη στην Ατζέντα 2030, με την υλοποίηση διακριτών δράσεων που θα έχουν ως αποτέλεσμα την αποδεδειγμένη πρόοδο στους τομείς των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ).

Το πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, υπό την Πρόεδρο Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, ενσωματώνει και τους 17 ΣΒΑ και διατυπώνει έξι πρωταρχικές κατευθυντήριες γραμμές όπως απεικονίζονται παρακάτω:

Εικόνα 2.3

Προτεραιότητες Ε.Ε για την Βιώσιμη Ανάπτυξη, Ατζέντα 2030

Πηγή: <https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/sustainable>

Προς την κατεύθυνση αυτή ανακοινώθηκαν ευρωπαϊκές πολιτικές, μερικές από τις οποίες είναι: (<https://ec.europa.eu/info/strategy/>).

- ✓ Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, για μια Ευρώπη δίκαιη, συμπεριληπτική και εημερούσα
- ✓ Ετήσια Στρατηγική για την Βιώσιμη Ανάπτυξη 2020 που ήταν και το πρώτο βήμα για την ενσωμάτωση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης σε επίπεδο Ε.Ε.
- ✓ Επενδυτικό σχέδιο Πράσινης Συμφωνίας, μια στρατηγική για προς την κατεύθυνση της βιώσιμης χρηματοδότησης από τον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα, κατά την επόμενη δεκαετία

- ✓ Νομική κατοχύρωση του στόχου για την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας της Ευρωπαϊκής Πολιτικής μέχρι το 2050

Οι διεθνούς εμβέλειας πρωτοβουλίες και πολιτικές όπως αυτές αποτυπώθηκαν παραπάνω αποτελούν ορόσημο για την μεταστροφή των παγκόσμιων πολιτικών από την αστική βιώσιμη ανάπτυξη στην αστική ανθεκτικότητα.

2.5 Οι συσχετισμοί μεταξύ της Βιώσιμης Ανάπτυξης και της Αστικής Ανθεκτικότητας

Τα τελευταία χρόνια οι όροι βιώσιμη ανάπτυξη και ανθεκτικότητα είχαν πολλές και ετερόκλητες χρήσεις ως έννοιες. Ορισμένοι πίστευαν ότι οι δύο όροι αποτελούν την ίδια έννοια, ενώ κάποιοι άλλοι θεωρούσαν ότι είναι εντελώς διαφορετικές και μη συσχετιζόμενες (Marchese et.al, 2018).

Η ανθεκτικότητα προοιωνίζεται να γίνει ένα νέο και βελτιωμένο πρότυπο (Meerow and Newell, 2019) αλλά πολύ συχνά παρουσιάζεται να αποτελεί ένα πολύ σημαντικό συστατικό του ευρύτερου πλαισίου της βιώσιμης ανάπτυξης (Marchese et.al, 2018).

Η συσχέτιση των δύο όρων περιγράφεται αναλυτικά στους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, όπου στο στόχο 9 επιδιώκεται η δημιουργία ποιοτικών, αξιόπιστων **βιώσιμων και ανθεκτικών υποδομών** (<https://unric.org/el>).

Εικόνα 2.4

Λογότυπο Στόχου 9 του ΟΗΕ για Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες

Πηγή: <https://unric.org/el>

Ενώ ο στόχος 11, επικεντρώνεται στο γίνουν οι πόλεις και οι κοινότητες ασφαλείς, ανθεκτικές και βιώσιμες (<https://unric.org/el>).

Εικόνα 2.5

Λογότυπο Στόχου 11 του ΟΗΕ για Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες

Πηγή: <https://unric.org/el>

Ο αρχικός σκοπός της βιώσιμης ανάπτυξης είναι να αναγνωρίσει τις ειδικές συνθήκες που απαιτούνται για την εξασφάλιση ενός βιώσιμου μέλλοντος και ακολούθως να υπάρξει η κατάλληλη δράση ώστε να επιτευχθούν οι συνθήκες αυτές. (Derissen et al., 2009).

Η έννοια της Ανθεκτικότητας αναγνωρίζει πιο ξεκάθαρα ότι τα πράγματα δεν θα έχουν διαχρονικά ευνοϊκή εξέλιξη, και έχει ως στόχο να αυξηθεί η προσαρμοστική ικανότητα των συστημάτων. Ακόμη, προσβλέπει στην αποκόμιση γνώσης από την «διαταραχή», χωρίς όμως να προδικαστεί ποιο θα είναι το αποτέλεσμα των δράσεων που απαιτούνται. Συνοψίζοντας, **η ανθεκτικότητα έχει ως προτεραιότητά της την διαδικασία, ενώ η βιώσιμη ανάπτυξη επικεντρώνεται στα αποτελέσματα της.** (Redman, 2014).

Σημεία κλειδιά των δύο εννοιών:

- ✓ Η βιώσιμη ανάπτυξη παρέχει έναν κρίσιμο στόχο στην ανθεκτικότητα.
- ✓ Η ανθεκτικότητα είναι ξεκάθαρα ενσωματωμένη στους στόχους 9 και 11 της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών.
- ✓ Η βιώσιμη ανάπτυξη επικεντρώνεται στα αποτελέσματα, ενώ η ανθεκτικότητα προτεραιοποιεί διαδικασίες διαχείρισης και εκμάθησης από την «αναταραχή», αναγνωρίζοντας ότι κάποια στιγμή η έκβαση των πραγμάτων δεν θα είναι διαχρονικά ευνοϊκή.
- ✓ Οι πολιτικές της ανθεκτικότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης μπορούν να εφαρμοστούν από κοινού, ώστε να ικανοποιηθούν και οι δύο στόχοι. Για παράδειγμα, η εφαρμογή της ανθεκτικότητας θα πρέπει να περιλαμβάνει την λελογισμένη και βιώσιμη χρήση των κοινωνικών και φυσικών πόρων που με την σειρά τους, θα βοηθήσουν στην άμβλυση των καταστροφών που προέρχονται από τον άνθρωπο (Bell et al. 2021).

Στον 21^ο αιώνα, το ζητούμενο για τις πόλεις αποτελεί η μακροχρόνια βιωσιμότητά τους, καθώς αυτές αποτελούν ένα πεδίο δράσης με συνεχείς και δομικές αλλαγές.

Η έννοια της αστικής ανθεκτικότητας αποτελεί κυρίαρχο συστατικό στη διαμόρφωση στρατηγικής και επιχειρησιακής πολιτικής, καθώς έχει την ικανότητα να προβλέπει και να ελαχιστοποιεί πιθανές απώλειες, που μπορεί να προκύψουν από τυχαία και απρόβλεπτα γεγονότα (Χρηστάκης, 2019).

Ειδικότερα τώρα, έχει ήδη καθιερωθεί ως ένας πολύ σημαντικός στόχος για τις πόλεις, καθώς είναι έννοια στενά συνυφασμένη με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν αυτές, κυρίως λόγω της κλιματικής αλλαγής (Baoutista-Puig et al, 2022).

2.6 Ανακεφαλαίωση

Η εφαρμογή πολιτικών που στοχεύουν στην διασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης των πόλεων, όπως αναλύθηκε στο παραπάνω κεφάλαιο, βρίσκονται στο επίκεντρο της παγκόσμιας και ευρωπαϊκής ατζέντας. Αποτελεί μια διαρκή διαδικασία μετεξέλιξης θεσμών, πολιτικών και δραστηριοτήτων, με σκοπό την συνολική βελτίωση της ευημερίας των πολιτών, αλλά και την θωράκιση της οικονομικής και κοινωνικής συνεκτικότητας.

Ενισχύοντας την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης έρχεται συνεπακόλουθα, η μετάβαση στον όρο «αστική ανθεκτικότητα», που δρα συμπληρωματικά, οδηγώντας τις πόλεις σε ένα σύνθετο και πολυπαραγοντικό σχεδιασμό αντιμετώπισης κρίσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ο ρόλος της Αστικής Ανθεκτικότητας στον Στρατηγικό Σχεδιασμό των πόλεων

3.1 Εισαγωγή

Η έννοια της αστικής ανθεκτικότητας μπαίνει όλο και πιο δυναμικά στον στρατηγικό σχεδιασμό των πόλεων καθώς οι πρόσφατες οικονομικές, κοινωνικές υγειονομικές και περιβαλλοντικές κρίσεις, κατέστησαν τις πόλεις ευάλωτες και απέδειξαν την ένδεια δυναμικών λύσεων στην διαχείριση των παραπάνω προβλημάτων που ανέκυψαν.

Η ένταξη του Στρατηγικού Σχεδιασμού της Ανθεκτικότητας στην άσκηση δημόσιας πολιτικής στον παγκόσμιο και ευρωπαϊκό χάρτη, αποτελεί μια προτεραιότητα και ενισχύεται από διεθνείς και ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες. Όπως θα παρουσιαστεί στο παρακάτω κεφάλαιο, ενσωματώνεται ως ένα κυρίαρχο στοιχείο της τοπικής διακυβέρνησης πολλών ευρωπαϊκών και όχι μόνο, πόλεων.

3.2 Η «ανατολή» του όρου Ανθεκτικότητα και η μετάβαση στην Αστική Ανθεκτικότητα

Οι σύγχρονες πόλεις βρίσκονται τα τελευταία χρόνια αντιμέτωπες με την υπερθέρμανση του πλανήτη, την κλιματική αλλαγή και άλλα ακραία φαινόμενα. Η συχνότητα εμφάνισής τους έχει αυξηθεί κατά πολύ τα τελευταία τριάντα χρόνια, προκαλώντας απρόσμενες καταστροφές, με περιβαλλοντικές, κοινωνικές, υγειονομικές και οικονομικές επιπτώσεις, καθιστώντας τις πόλεις ευάλωτες. Απάντηση σε αυτές τις αναδυόμενες προκλήσεις αποτελεί η όλο και αυξανόμενη χρήση του όρου, αστική ανθεκτικότητα, η οποία αποτελεί μια προσέγγιση που υπόσχεται να αυξήσει την αποδοτικότητα και να προσφέρει ολοκληρωμένες λύσεις (Koutra et.al, 2022).

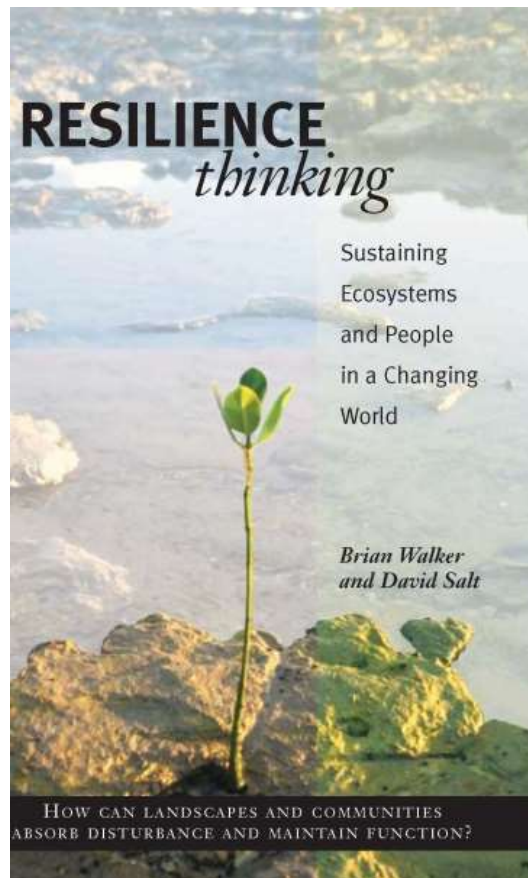
Ετυμολογικά, ο όρος ανθεκτικότητα (resilience), συναντάται στην αγγλική γλώσσα περίπου τον 17^ο αιώνα, προερχόμενη από το λατινικό ρήμα “resilire” που σημαίνει «αναπηδώ», ή «επανέρχομαι» ή «επιστρέφω στην αρχική μου θέση» (https://canvas.eee.uci.edu/eportfolios/13884/Origins_of_Resilience).

Είναι κοινώς αποδεκτό στην βιβλιογραφία, ότι ο πρώτος που εισήγαγε τον όρο ανθεκτικότητα στις επιστήμες της οικολογίας και του περιβάλλοντος, είναι ο Crawford Stanley Holling. Στην εργασία του “Resilience and Stability of Ecological Systems” (1973), αποτύπωσε τον όρο ανθεκτικότητα ενός οικοσυστήματος ως τη μέτρηση της ικανότητάς του να απορροφά αλλαγές και να συνεχίζει να επιβιώνει (Holling, 1973, p.14). Ακόμη, ο Holling, διατυπώνει σαφώς την άποψη ότι ο τρόπος διαχείρισης που βασίζεται στην ανθεκτικότητα, διατηρεί όλες τις επιλογές ανοιχτές, υιοθετώντας την παραδοχή ότι τα μελλοντικά γεγονότα είναι απρόβλεπτα. «Το πλαίσιο της ανθεκτικότητας, υιοθετεί αυτήν την προοπτική, καθώς δεν χρειάζεται η ικανότητα να προβλέψει το μέλλον, αλλά μόνο η ποιοτική ικανότητα των συστημάτων να απορροφούν τα μελλοντικά γεγονότα όπως και αν αυτά εμφανισθούν» (Holling, 1973, p.21).

Αναφορά στον όρο «ανθεκτικότητα» κάνει και ο πολύ σπουδαίος βιολόγος-θεωρητικός οικολόγος, Stuart Pimm. Στην εργασία του «*The complexity and stability of ecosystems*», αναφέρει την ανθεκτικότητα σαν την χαρακτηριστική ικανότητα ενός οικοσυστήματος να επιστρέψει στην αρχική του μορφή, μετά από κάποια διαταραχή. (Pimm, 1984, p.322). Στην ίδια οριοθέτηση της έννοιας, βαδίζει και ο Stewart Pickett, ο οποίος συμπληρωματικά την χαρακτηρίζει ως την «...ικανότητα του συστήματος να προσαρμόζεται και να αλλάζει εσωτερικές και εξωτερικές διαδικασίες...» (Pickett, et al, 2004). Η αναφορά των Walker and Salt στον όρο Ανθεκτικότητα προσομοιάζει στους προηγούμενους ορισμούς: «Ανθεκτικότητα είναι η ικανότητα ενός συστήματος να απορροφήσει την διαταραχή και να διατηρήσει την βασική του λειτουργία και δομή». (Walker & Salt, 2006).

Εικόνα 3.1.

Resilience thinking

Πηγή: Walker & Salt, 2006.

Προς την κατεύθυνση αυτή, σημαντική είναι και η συμβολή της Robin Leicenko, η οποία εξετάζει τον όρο της ανθεκτικότητας υπό το πρίσμα της κλιματικής αλλαγής και των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, τονίζοντας ότι: «Η αστική ανθεκτικότητα αναφέρεται γενικά στην ικανότητα μιας πόλης ή ενός αστικού συστήματος να αντιστέκεται σε ένα εύρος διαταραχών και πιέσεων (Leickenko, 2011).

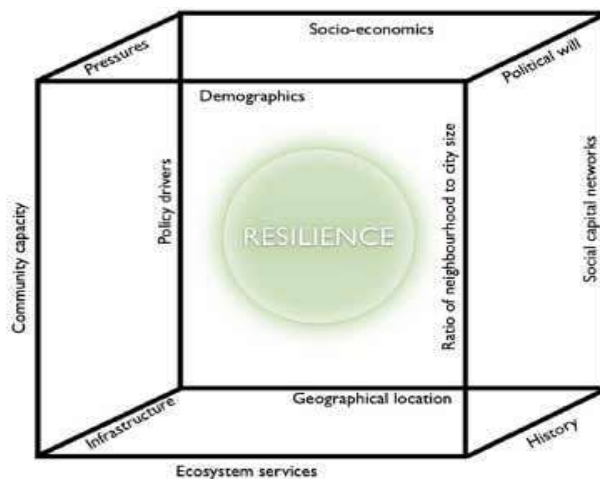
Στο άρθρο «*Designing, planning, and managing resilient cities: A conceptual framework*», οι Desouza και Flanery, επισημαίνουν: «Σε ότι αφορά τις πόλεις η ανθεκτικότητα αναφέρεται στην ικανότητά τους να απορροφούν, να προσαρμόζονται και τελικά να ανταποκρίνονται στις αλλαγές που λαμβάνουν χώρα σε ένα αστικό σύστημα» (Desouza and Flanery, 2013, p. 90).

Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφερθεί η επιστημονική άποψη των Collier et al., (2013) που υποστηρίζουν ότι η ανθεκτικότητα ταυτόχρονα απορροφά τις αλλαγές και παρέχει τη δυνατότητα για αλλαγή, σε συστήματα σύνθετα, εκεί που οι άνθρωποι και οι κοινωνίες αλληλεπιδρούν.

Η κεντρική προσέγγιση του άρθρου, “Transitioning to resilience and sustainability in urban communities” (Collier et al., 2013), επιχειρεί να αποτυπώσει τις διαστάσεις της αστικής αλλαγής, που αποτελεί τον πυρήνα των ανθεκτικών συστημάτων. Στο σχήμα 3.2 απεικονίζεται μια σειρά από θεμελιώδεις διαστάσεις της ανθεκτικότητας, όπως αυτές εμφανίζονται σε ένα αστικό περιβάλλον με πολλές προκλήσεις. Επιπροσθέτως παρατηρείται η σαφής διασύνδεση της έννοιας ανθεκτικότητα με παράγοντες όπως : Φέρουσα ικανότητα της κοινότητας, Δημογραφικές τάσεις, Πλήθος γειτονιών σε σχέση με το μέγεθος πόλης, Συστημικές υπηρεσίες, Πιέσεις, Υποδομές, Ιστορία, Πολιτική βούληση, Κεντρικές πολιτικές, Κοινωνικό-οικονομικά ζητήματα, Κοινωνικά δίκτυα, Γεωγραφική θέση.

Σχήμα 3.1

Διασύνδεση ανθεκτικότητας στο αστικό περιβάλλον με παράγοντες

Πηγή: Collier et al., 2013

Συνοψίζοντας όλη την παραπάνω θεωρητική προσέγγιση της έννοιας ανθεκτικότητα και ακολουθώντας τα βήματα της μετουσίωσής της σε «αστική ανθεκτικότητα», ορίζεται ως:

« Η ικανότητα των ατόμων, των κοινοτήτων, των θεσμών, των επιχειρήσεων και των κάθε είδους δομών μέσα στις πόλεις, να αντέχουν, να προσαρμόζονται και να αναπτύσσονται απέναντι σε κάθε είδους χρόνιες πιέσεις και έντονες κρίσεις στις οποίες υποβάλλονται» (<https://resilientcitiesnetwork.org/urban-resilience/>).

3.3 Η ανθεκτικότητα στο επίκεντρο του στρατηγικού σχεδιασμού της πόλης.

Η έννοια της ανθεκτικότητας, όπως είδαμε, χρησιμοποιήθηκε αρχικά από τις περιβαλλοντικές επιστήμες, για να περιγράψει την ικανότητα ενός οικοσυστήματος να ανταπεξέλθει σε κάθε διαταραχή και να συνεχίσει να επιβιώνει. Η περιβαλλοντική-οικολογική θεώρηση της ανθεκτικότητας, σε επόμενο στάδιο διασυνδέθηκε με το δομικό επανασχεδιασμό των πόλεων θεωρώντας ότι και αυτές αποτελούν κοινωνικά και οικολογικά σύνθετα συστήματα. Στον πραγματικό κόσμο, οι πολίτες, οι περιοχές, οι επιχειρήσεις, αποτελούν σύνθετα συστήματα που αλληλεπιδρούν, εξαρτώμενα από τον τρόπο που επικοινωνούν μεταξύ τους προσαρμοζόμενα στην αλλαγή (Walker & Salt, 2006).

Οι Desouza & Flanery (2013), αναρωτιούνται, για το πώς οι πόλεις σαν σύνθετα συστήματα, μπορούν, καθ' ολοκληρίαν, να είναι ανθεκτικές. Ειδικά αν κάποιος λάβει υπόψιν του, όλους τους εμπλεκόμενους, τις διαδικασίες που απαιτούνται αλλά και τους διεθνείς οικονομικούς και πολιτικούς συσχετισμούς.

Οι σύγχρονες προκλήσεις που προκύπτουν από την έλλειψη οικονομικών πόρων και υποδομών, από τον κακό συντονισμό μεταξύ ανθρώπων και θεσμών μέσα στην πόλη, οι κάθε είδους κοινωνικές απειλές (τρομοκρατία, πόλεμος, εξεγέρσεις), αποτελούν παράγοντες που διαλύουν την κοινωνική συνοχή και δοκιμάζουν την ανθεκτικότητα της πόλης. (Desouza and Flanery, 2013).

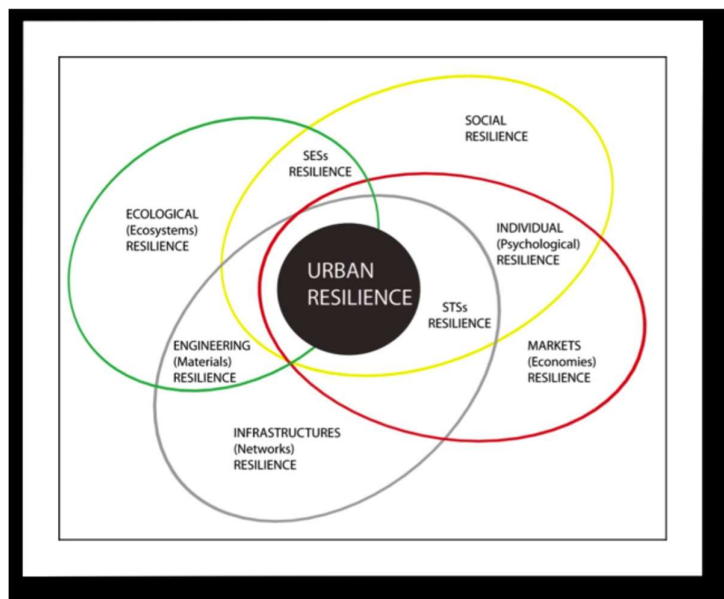
Στα επόμενα χρόνια η ανάγκη υιοθέτησης στρατηγικών ανθεκτικότητας, προϋποθέτουν την άσκηση πολιτικών που θα φέρουν στο προσκήνιο την επαρκή αντιμετώπιση των μελλοντικών πιέσεων στις αστικές υποδομές.

Οι προβλέψεις που θα γίνονται από εδώ και πέρα θα πρέπει να οδηγούν σε εξεύρεση λύσεων σε προβλήματα που ανακύπτουν και αφορούν κινδύνους όπως φυσικές καταστροφές, αντιμετώπιση πλημμυρών, κατολισθήσεις, αντιμετώπιση μεγάλων πυρκαγιών. Οι τρόποι αντιμετώπισης σε αυτά τα ακραία φαινόμενα, θα πρέπει πια να αποτελούν στοιχεία δημόσιας πολιτικής, ενταγμένης σε ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα αστικής ανθεκτικότητας της πόλης. Η επιτυχία της, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητα ανταπόκρισης και διαχείρισης όλων των εμπλεκόμενων συνιστωσών της πόλης, όπως πολύ παραστατικά αναφέρουν οι Walker & Salt, (2006): «Η θεώρηση της ανθεκτικότητας, αφορά το να βλέπεις το κοινωνικο-οικολογικό σύστημα στο οποίο ανήκεις, σαν ένα αλληλοσχετιζόμενο σύστημα. Είμαστε όλοι ηθοποιοί που παίζουν συγκεκριμένο ρόλο σε αυτό το σύστημα» (Walker and Salt, 2006, p.32).

Συμπερασματικά, η έννοια της αστικής ανθεκτικότητας αποτελεί μία πολυδιάστατη προσέγγιση, που ερευνά το χρόνο αντίδρασης, την επαναφορά και την προσαρμοστική ικανότητα των αστικών συστημάτων και υποσυστημάτων (Chelleri et.al, 2012).

Σχήμα 3.2

Πολυτομεακή προοπτική της αστικής ανθεκτικότητας

Πηγή: Chelleri et.al, (2012)

Οι διοικήσεις των πόλεων θα πρέπει πλέον να εφαρμόζουν πολιτικές που θα μετατρέπουν την αστική ανθεκτικότητα σε κεντρική πολιτική αστικής ανάπτυξης, παρέχοντας τα εργαλεία και την τεχνογνωσία σε όλους τους εμπλεκόμενους, με σκοπό την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση και την επαρκή ανακούφιση και διαχείριση των χωρικών, οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών και άλλων κρίσεων που μπορεί να ενσκήψουν.

Μόνο τότε, οι δημόσιες πολιτικές θα συμβάλλουν στην ισότητα των ευκαιριών, στην κοινωνική ευημερία, και στην περιβαλλοντική προστασία. *«Οι εθνικές κυβερνήσεις μπορούν να κάνουν συμφωνίες. Όμως η αλλαγή πρέπει να γίνει σε τοπικό επίπεδο, εκεί όπου όλο και περισσότεροι από εμάς ζούμε τη ζωή μας κάθε μέρα.»* (Σκιντζής, 2016, π. 29-30).

3.4 Η πρωτοβουλία του Ιδρύματος Rockefeller - 100 Resilient Cities

Το Ίδρυμα Rockefeller ανταποκρινόμενο στην επιτακτική ανάγκη υιοθέτησης του στρατηγικού σχεδιασμού της αστικής ανθεκτικότητας, ανακοινώνει το 2013, την πρωτοβουλία “100 Resilient Cities”, που έχει ως στόχο να υποστηρίξει τις πόλεις να ανταπεξέλθουν στις φυσικές, κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα. Εκατό πόλεις από όλον τον πλανήτη επιλέχθηκαν και τους παρασχέθηκαν όλη η τεχνογνωσία και οι απαραίτητοι πόροι, ώστε να αναπτύξουν και να ενσωματώσουν τον στρατηγικό σχεδιασμό της ανθεκτικότητας. Όπως αναφέρεται στο εναρκτήριο κείμενο της πρωτοβουλίας του Ιδρύματος, *«η ανθεκτικότητα είναι ένα μια προσέγγιση που μαθαίνεται- και ένας μυσ που πρέπει να εξασκείται. Τα άτομα, οι κοινότητες και οι οργανισμοί μπορούν να εκπαιδευτούν και να κατανοήσουν την έννοια της ανθεκτικότητας, αυξάνοντας την προσαρμοστικότητα, την δύναμη και την ευρηματικότητα τους, μέσα σε ένα ευρύ πλαίσιο οικονομικών, κοινωνικών και άλλων αρμοδιοτήτων»* (<https://www.rockefellerfoundation.org/report/100-resilient-cities/>).

Εικόνα 3.2

Το Λογότυπο του Προγράμματος 100 RC

Πηγή: <https://www.rockefellerfoundation.org/100-resilient-cities/>

Προς αυτή την κατεύθυνση οι 100 πόλεις που επιλέχθηκαν, ενισχύθηκαν με μία δέσμη παροχών, ιδιαίτερα σημαντικές που οδήγησαν στην ανάπτυξη του οδικού χάρτη εφαρμογής του στρατηγικού σχεδιασμού της ανθεκτικότητας (<https://www.rockefellerfoundation.org/report/100-resilient-cities/>).

- Το δίκτυο 100RC προσέφερε σε κάθε πόλη- μέλος του υποστήριξη, και μοιράστηκε μαζί της νέες γνώσεις και πρακτικές
- Παρείχε έναν ειδικό Διευθύνων Σύμβουλο, έναν καινοτόμο ρόλο στη διοίκηση της πόλης, με την αρμοδιότητα να συντονίζει όλες τις ενέργειες που θα εξασφάλιζαν την δημιουργία και την εφαρμογή του στρατηγικού σχεδιασμού της Ανθεκτικότητας
- Υποστήριξε ένα ολοκληρωμένο σχεδιασμό, που αντανακλά τις μεμονωμένες ανάγκες κάθε πόλης
- Εξασφάλισε την πρόσβαση σε κάθε είδους λύση που αφορούσε κρίσιμους τομείς όπως οικονομική χρηματοδότηση, τεχνολογική υποστήριξη και

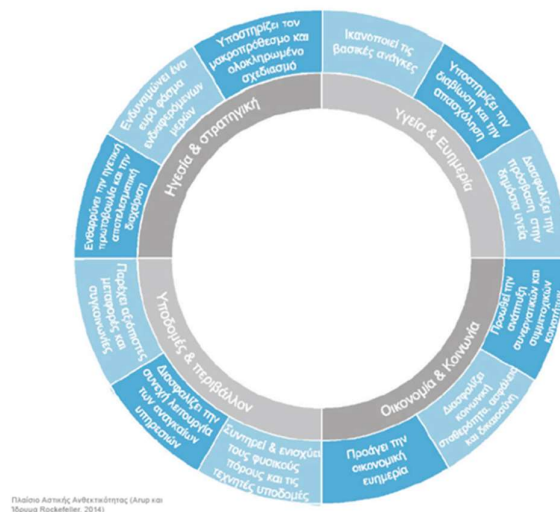
δημιουργία υποδομών από πολύ σημαντικούς εταίρους (Παγκόσμια Τράπεζα, το Αμερικανικό Ινστιτούτο Αρχιτεκτόνων, κ.α).

3.5 Οριοθετώντας το Πλαίσιο της Αστικής Ανθεκτικότητας

Τον Απρίλιο του 2014, η μεγάλη αρχιτεκτονική εταιρεία Arup International Development, υποστηριζόμενη από το Ίδρυμα Rockefeller, κατόπιν έρευνας, εισήγαγε το Πλαίσιο της Αστικής Ανθεκτικότητας, που αποτελεί ακόμη και σήμερα ένα εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο, έναν μεγεθυντικό φακό, μέσα από τον οποίο θα γίνουν πλήρως κατανοητοί όλοι εκείνοι οι παράγοντες που συμβάλλουν στην ανθεκτικότητα της πόλης (<https://www.rockefellerfoundation.org/report/city-resilience-framework/>).

Εικόνα 3.3

Πλαίσιο Αστικής Ανθεκτικότητας

Πηγή: Arup και Ίδρυμα Ροκφέλερ

Το Πλαίσιο Αστικής Ανθεκτικότητας (ΠΑΑ) συνδράμει στην κατανόηση των ποικίλων διαστάσεων της αστικής ανθεκτικότητας και χρησιμοποιείται ως διαγνωστικό όργανο καθώς και ως εργαλείο αναγνώρισης των ευκαιριών βελτίωσης,

σε όλη τη διάρκεια κατάρτισης της Στρατηγικής Αστικής Ανθεκτικότητας, περιγράφοντας τα βασικά συστήματα μιας πόλης σε τέσσερις διαστάσεις: **Υγεία και ευεξία, Οικονομία & Κοινωνία, Υποδομές & Περιβάλλον και Ηγεσία & Στρατηγική.**

Οι τέσσερις κύριες **διαστάσεις** αναλύονται περαιτέρω σε δώδεκα **στόχους** οι οποίοι συμπληρώνονται από **ιδιότητες** που ξεχωρίζουν μια ανθεκτική πόλη από μία άλλη αν είναι απλώς βιώσιμη ή απλά διαθέτει αρκετούς πόρους. Το Πλαίσιο Ανθεκτικότητας, που οροθετείται από τρία συστατικά, κατηγορίες, στόχοι, ιδιότητες, συμβάλλει στην πιο ολοκληρωμένη κατανόηση της έννοιας, μεταξύ των διάφορων εμπλεκόμενων και είναι ικανό να διαγνώσει κρίσιμα κενά σε τομείς όπου η πόλη υπολείπεται και να προσφέρει κατανόηση, τεχνογνωσία ή βαθύτερη ανάλυση της κατάστασης. Με την εφαρμογή του Πλαισίου Ανθεκτικότητας, η πόλη καθίσταται ικανή να ανταπεξέλθει στην αποστολή ενσωμάτωσης της έννοιας της Ανθεκτικότητας και να μετρά κάθε φορά την πρόοδο που παρουσίασε από το αρχικό επίπεδο αναφοράς (<https://www.rockefellerfoundation.org/report>).

3.6 Απολογισμός του Προγράμματος 100 RC του Ιδρύματος Rockefeller και η αντανάκλασή του στο μέλλον

Τον Ιούλιο του 2019 και ύστερα από έξι και πλέον χρόνια επιτυχημένης δράσης στην αντιμετώπιση φυσικών, οικονομικών και κοινωνικών προκλήσεων το Ίδρυμα Rockefeller ανακοινώνει την αποχώρησή του από το Πρόγραμμα 100 Ανθεκτικών Πόλεων. Οι πόλεις που συμμετείχαν στο πρόγραμμα έλαβαν όλη εκείνη την οικονομική και υλικοτεχνική υποδομή, ώστε να διαμορφώσουν έναν οδικό χάρτη εφαρμογής της στρατηγικής της Ανθεκτικότητας. Κατά τη διάρκεια του προγράμματος εκπονήθηκαν πάνω από 50 ολοκληρωμένοι σχεδιασμοί ανθεκτικότητας που οδήγησαν σε 1800 χειροπιαστές δράσεις και πρωτοβουλίες.

Παράλληλα με την ανακοίνωση της αποχώρησής του, το Ίδρυμα Rockefeller ανακοινώνει την δέσμευση του για την παροχή οκτώ εκατομμυρίων δολαρίων με σκοπό να συνεχιστεί η υποστήριξη των κατά τόπους υπευθύνων των γραφείων

ανθεκτικότητας των πόλεων που ανήκαν στο δίκτυο 100RC. Επίσης αυτή η νέα χρηματοδότηση θα υποστήριζε την νέα μορφή του προγράμματος, ώστε να ενσωματωθούν σε αυτό όλα τα αποτελέσματα της πρωτοπόρας πρωτοβουλίας του Ιδρύματος που παραμένουν έως και σήμερα καταλυτικά στον τομέα του κινήματος της αστικής ανθεκτικότητας.

Η Πρόεδρος του Ιδρύματος Rockefeller, Judith Rodin που επί της θητείας της πραγματοποιήθηκε το πρόγραμμα 100 RC, κάνοντας τον απολογισμό της πρωτοβουλίας τόνισε: *«Μέσω αυτής της πρωτοποριακής εξέλιξης, υπήρξα μάρτυρας της επίδρασης του μετασχηματισμού των πόλεων που ανήκουν στο δίκτυο μας. Είδα την πρόοδο της ανθεκτικότητας που από σχεδιασμός γίνεται πράξη, με τις εκατό πόλεις στις έξι ηπείρους να είναι τώρα καλύτερα προετοιμασμένες να αντιμετωπίσουν τις παγκόσμιες αλλαγές και τις περιβαλλοντικές προκλήσεις»* (<https://www.rockefeller-foundation.-org>).

Σε μια εποχή που οι διαχωρισμοί και οι εντάσεις αυξάνονται παγκοσμίως το δίκτυο των 100 RC αποτέλεσε ένα εξελικτικό και ζωντανό οργανισμό αφοσιωμένο στο να προάγει και να βελτιώσει την ευημερία της ανθρωπότητας. Μέσω της συνεργασίας και της συναίνεσης, οι πόλεις έμαθαν η μία από την άλλη και ενσωμάτωσαν την στρατηγική της ανθεκτικότητας στις πολιτικές τους. Αντιμετώπισαν με επιτυχία την ευαλωτότητα τους και ενώθηκαν απέναντι στις μελλοντικές προκλήσεις (<https://resilientcitiesnetwork.org/>).

Στην επόμενη ενότητα θα αναφερθούν πόλεις στην Ευρώπη και στην Ελλάδα που εκπόνησαν και εφάρμοσαν με επιτυχία διαφορετικές πολιτικές ανθεκτικότητας. Ο σχεδιασμός των στρατηγικών τους, βρήκε έρεισμα στα διαφορετικά προφίλ των πόλεων που τις υιοθέτησαν.

3.7 Η Αστική Ανθεκτικότητα στην πράξη

3.7.1 Η περίπτωση της πόλης του Ρότερνταμ

Η πόλη του Ρότερνταμ στην Ολλανδία, αποτελεί ένα εξαιρετικό παράδειγμα ανθεκτικής πόλης ενταγμένης στο δίκτυο 100RC του Rockefeller Foundation από το 2014. Με ποσοστό σχεδόν 80% της πόλης να βρίσκεται κάτω από το επίπεδο της θάλασσας και αποτελώντας ένα από τα μεγαλύτερα λιμάνια του κόσμου, το Ρότερνταμ έχει αποκομίσει εμπειρία αιώνων, σε ότι αφορά την ανθεκτικότητα. Η γνώση που έχει συσσωρευτεί σε προηγούμενες ιστορικές περιόδους, μεταφέρεται στοχευμένα πια, σε ό,τι αφορά τις πολιτικές ενσωμάτωσης της διαχείρισης του νερού και σε καινοτόμες μεθόδους για την κλιματική προσαρμογή.

Κάθε στρατηγική που εκπονεί η πόλη του Ρότερνταμ, εφαρμόζεται με το βλέμμα στραμμένο στην μεγάλη πλημμύρα που έλαβε χώρα στην πόλη το 1953, όπου έχασαν τη ζωή τους πάνω από 2.000 άνθρωποι και προκλήθηκαν εκτεταμένες καταστροφές σε περιουσίες. Το γεγονός αυτό υπογράμμισε την καταστροφική δύναμη της θάλασσας και έδωσε ώθηση στην ανάπτυξη της βιομηχανίας που ασχολήθηκε με την διαχείριση των πλημμυρών στην πόλη. Σαν αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής, το Ρότερνταμ φιλοδοξεί μέχρι το 2025 να μπορεί να παραμένει λειτουργικό στην οικονομική και κοινωνική του διάσταση, μετά από κάθε εν δυνάμει ακραία διαταραχή που μπορεί να προκληθεί από το νερό (<https://resilientcitiesnetwork.org>).

«Προς αυτή την κατεύθυνση, οι κάτοικοι του Ρότερνταμ, αξιοποίησαν την θέση και την δυναμική της πόλης στο έπακρο, και μετέτρεψαν την απειλή του νερού από το δέλτα του ποταμού Nieuwe Maas στην μεγαλύτερη ευκαιρία», όπως τόνισε ο Δήμαρχος του Ρότερνταμ, AHMED ABOUTALEB, στην παρουσίαση της στρατηγικής ανθεκτικότητας της πόλης. (Rotterdam Resilience Strategy, 2016, p.6).

Εικόνα 3.4

Η πόλη του Ρότερνταμ

Πηγή: <https://resilientcitiesnetwork.org/networks/rotterdam/>

Ενώ ο ARNOUD MOLENAAR, υπεύθυνος του Γραφείου Ανθεκτικότητας της πόλης πρόσθεσε με την σειρά του ότι: *«Το Ρότερνταμ είναι γνωστό στην παγκόσμια κοινότητα για την ικανότητα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Διεθνείς αντιπροσωπείες το επισκέπτονται για να διαπιστώσουν ιδίως όμμασι το πως διαχειρίζονται τα φράγματα και τα αναχώματα, το νερό της βροχής και το πως χρησιμοποιούνται τα υπόγεια υδάτινα κοιτάσματα. Μπορούν επίσης να δουν τα πολυλειτουργικά φράγματα, τις επιπλέον πειραματικές κατασκευές, αλλά και το λογισμικό το οποίο επιτρέπει να παρακολουθούνται τα επίπεδα νερού σε όλη την πόλη. Πρωταρχικός σκοπός είναι να μετατραπεί η «ανθεκτική σκέψη» σε κοινή πρακτική για όλη τη πόλη και μέρος του DNA των κατοίκων της»* (Rotterdam Resilience Strategy, 2016).

Προς την κατεύθυνση αυτή η πόλη του Ρότερνταμ φιλοδοξεί να πάει την ανθεκτικότητα ένα βήμα πιο κάτω. Η πρόκληση που επιθυμεί να αντιμετωπίσει, είναι να ανταποκριθεί σε ταυτόχρονες αλλαγές που συμβαίνουν εκ παραλλήλου και οι οποίες μπορούν να φέρουν διαταραχή στον ιστό της πόλης, αν η διαχείριση τους δεν είναι η σωστή. Κάνοντας πράξη την μεθοδολογία που παρείχε το δίκτυο των 100 RC

το Ρότερνταμ επικεντρώνεται σε έξι τομείς που αποτελούν προκλήσεις για την πόλη: (Rotterdam Resilience Strategy, 2016, p.23).

1. Κοινωνική συνοχή και εκπαίδευση
2. Ενεργειακή μετάβαση
3. Κλιματική προσαρμογή
4. Κυβερνο-ασφάλεια
5. Ασφαλείς υποδομές
6. Αλλαγή στην πολιτική της αστικής Διακυβέρνησης.

Εφαρμόζοντας πολιτικές και αναπτύσσοντας πρωτοβουλίες που επικεντρώνονται στους παραπάνω κρίσιμους τομείς μπορούν να αναπτυχθούν όλες οι προοπτικές για ένα ανθεκτικό Ρότερνταμ. Μια πόλη που θα έχει επιτύχει: (Rotterdam Resilience Strategy, 2016, p.27)

1. Μια ισορροπημένη κοινωνία
2. Ένα παγκόσμιο, «ενεργειακά καθαρό» και υψηλής τεχνολογίας λιμάνι
3. Μια πόλη ανταποκρινόμενη στην κλιματική αλλαγή
4. Υποδομές που παραπέμπουν στον 21ο αιώνα

Στην στρατηγική που εκπονήθηκε για το 2022-2027, το Ρότερνταμ συνεχίζει να εργάζεται και να αναπτύσσει με ταχείς ρυθμούς το πεδίο της ανθεκτικότητας της πόλης. Στον νέο σχεδιασμό που έχει επικαιροποιηθεί, αναγνωρίζονται νέες απειλές που θα έχουν αναμφίβολα επίδραση στα χρόνια που θα έρθουν. Αυτές είναι, εκτός από την κλιματική αλλαγή και την υγειονομική κρίση, η μείωση της βιοποικιλότητας, οι κοινωνικές ανισότητες, η εξάντληση των φυσικών πόρων, αλλά και η αύξηση των κυβερνο-απειλών.

Όλα τα παραπάνω, καλείται να τα διαχειριστεί η χωρική, κοινωνική και οικονομική διάσταση του στρατηγικού σχεδιασμού της ανθεκτικότητας για να παραμείνει το Ρότερνταμ ανθεκτικό σε όλα τα μέτωπα της πόλης (<https://www.resilient.nl/>).

3.7.2 Η περίπτωση της πόλης της Γλασκώβης

Η Γλασκώβη αποτελεί μία από τις πρώτες πόλεις που συμμετείχαν στην πρωτοπόρα πρωτοβουλία του Ιδρύματος Rockefeller (100RC), τον Δεκέμβριο του 2013, με σκοπό να κάνει ένα βήμα μπροστά, προς μια ολιστική προσέγγιση και αντιμετώπιση στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η πόλη. Η Γλασκώβη διαθέτει πλούσια ιστορία στο πέρασμα των αιώνων, αφού αποτέλεσε παλαιό τόπο εγκατάστασης του ανθρώπινου πληθυσμού, που χρονικά τοποθετείται στην Λίθινη εποχή. Ακόμη, ήταν από τα πιο πρώιμα χριστιανικά λατρευτικά κέντρα, με αρχαιολογικά ευρήματα που τοποθετούνται τον 5 αιώνα μ.Χ. (<https://www.glasgow.gov.uk/>).

Η πόλη όμως είναι παγκοσμίως γνωστή ως ένα από τα σημαντικότερα κέντρα της Βιομηχανικής Επανάστασης. Μέχρι το τέλος του 19^{ου} αιώνα, η Γλασκώβη αποτέλεσε μία βιομηχανική υπερδύναμη και μετατράπηκε σε δεύτερη, τη τάξει, πόλη της Βρετανικής Αυτοκρατορίας. Εκεί κατασκευάζονταν το ένα τέταρτο των ατμομηχανών που χρησιμοποιούνταν παγκοσμίως εκείνη την περίοδο, καθώς και ένα αντίστοιχο ποσοστό της παγκόσμιας ναυτιλίας.

Τα παραπάνω όμως είχαν σαν αποτέλεσμα να βιώσει η Γλασκώβη συσσωρευμένες αλλαγές τους δύο τελευταίους αιώνες, που οδήγησαν στην μεγάλη επέκτασή της και στην ραγδαία διόγκωση του πληθυσμού της.

Η Γλασκώβη εισέρχεται στον 20^ο αιώνα ως η πιο πυκνοκατοικημένη πόλη στην Ευρώπη. Στην περίοδο μετά τον 2^ο Παγκόσμιο πόλεμο, αντιμετωπίζει την διπλή πρόκληση της μείωσης του πληθυσμού και της αποβιομηχάνισης, με τα εργοστάσια να χάνονται και η ανεργία να αυξάνεται με γοργούς ρυθμούς.

Οι κάτοικοι της Γλασκώβης, βίωσαν αλλαγές που τους επέφεραν βαθιές εισοδηματικές ανισότητες και δυσκόλεψαν την πρόσβασή τους στην υγεία και σε άλλα δημόσια αγαθά. Το προσδόκιμο ζωής συνεχίζει να είναι και για τους άντρες και για τις γυναίκες το χαμηλότερο σε όλη την Σκωτία. Αυτές είναι οι μεγαλύτερες προκλήσεις στις οποίες στοχεύει και πρέπει να αντιμετωπίσει η στρατηγική της ανθεκτικότητας.

Προς την κατεύθυνση αυτή η πόλη με τον στρατηγικό σχεδιασμό της αστικής ανθεκτικότητας που εκπονήθηκε και εφαρμόστηκε, διαφοροποιεί την οικονομία της

και μετατρέπεται σε ένα ελκυστικό μέρος για οικογένειες καθώς επίσης με τα μουσεία και τις γκαλερί που διαθέτει, αποτελεί ένα ζωντανό καλλιτεχνικό και πολιτιστικό κέντρο στην Ευρώπη.

Η οικονομία της πόλης με τα νέα δεδομένα αναπτύσσεται και αλλάζει προσανατολισμό. Από την βιομηχανοποιημένη εποχή του 19^{ου} αιώνα με την αποκλειστική χρήση του άνθρακα, μετατρέπεται σε μία μοντέρνα πόλη επικεντρωμένη σε ένα μέλλον με χαμηλά ποσοστά άνθρακα.

Εικόνα 3.5

Riverside Museum, Γλασκόβη

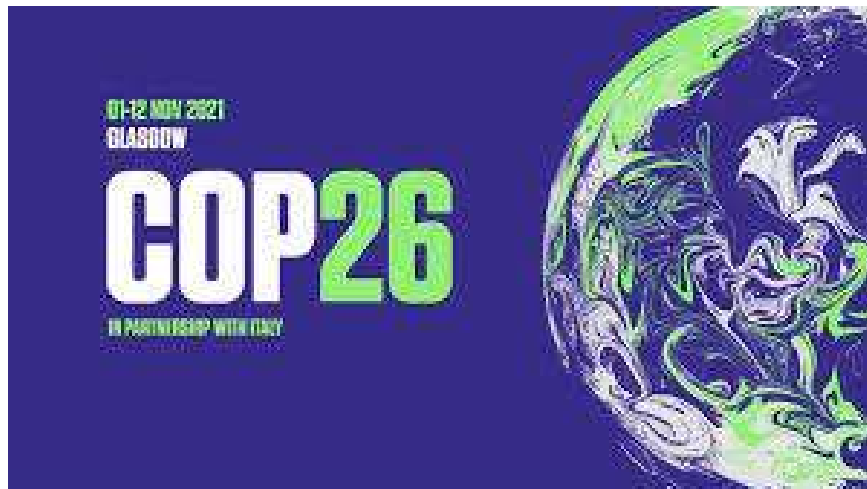
Πηγή: <https://www.glasgow.gov.uk/>

Η στρατηγική ανθεκτικότητας της Γλασκώβης, επικεντρώθηκε σε τέσσερις βασικούς πυλώνες:

1. Βελτίωση της πρόσβασης σε ποιοτικές τοπικές υπηρεσίες που ενισχύουν την ευημερία
2. Ενδυνάμωση των τοπικών αρχών μέσω της συνεργασίας μεταξύ των τοπικών εταίρων, φιλανθρωπικών σωματείων και μη κυβερνητικών οργανώσεων.
3. Χρήση των υπάρχοντων αγαθών ώστε να δημιουργηθεί ένα κοινωνικό δίκτυο χωρίς αποκλεισμούς που θα συμβάλλει στην μείωση της κοινωνικής απομόνωσης
4. Επιρροή στην Κυβέρνηση της Σκωτίας ώστε να βάλει στην πολιτική της ατζέντα, την κοινωνική και τοπική ανθεκτικότητα.

Εικόνα 3.6

Το λογότυπο της 26^{ης} Διάσκεψης των Εθνών για την κλιματική αλλαγή

Πηγή: <https://ukcop26.org/>

Τον Νοέμβριο του 2021 η Γλασκώβη γίνεται ο τόπος που φιλοξενεί την 26^η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή, όπου εξήχθησαν σημαντικά συμπεράσματα, καθώς οι ηγέτες συμφώνησαν σε πρωτοβουλίες όπως: (<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/climate-change/paris-agreement/cop26/>)

- ✓ Αυξημένη ροή κεφαλαίων προς τις αναπτυσσόμενες χώρες για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής
- ✓ Έγκριση της Παγκόσμιας Δέσμευσης για το μεθάνιο
- ✓ Οριστικοποίηση των κανόνων της Διάσκεψης του Παρισιού.

Η φιλοξενία της 26^{ης} Διάσκεψης, έδωσε μεγαλύτερη ώθηση στην πόλη να κάνει πράξη τους περιβαλλοντικούς στόχους για τους οποίους έχει δεσμευθεί (ουδετερότητα του άνθρακα, μηδενικές εκπομπές CO₂ έως το 2030) και να μετατραπεί σε μία από τις πιο βιώσιμες περιοχές της Ευρώπης (<https://www.glasgow.gov.uk/cop26>).

3.7.3 Η περίπτωση της πόλης της Αθήνας

Η Αθήνα εντάχθηκε στο δίκτυο των 100 Ανθεκτικών Πόλεων του Ιδρύματος Rockefeller, τον Δεκέμβριο του 2014. Απολαμβάνοντας τα προνόμια αυτής της πρωτοποριακής πρωτοβουλίας, εφάρμοσε κοινές μεθόδους με το δίκτυο των επιλεγμένων πόλεων με στόχο, την ανάπτυξη και την υλοποίηση απτών δράσεων μιας εξειδικευμένης στρατηγικής ανθεκτικότητας για την πόλη των Αθηνών. Μια προσέγγιση που αξιοποίησε τον ιστορικό χαρακτήρα της πόλης κάνοντας την πιο ισχυρή (<https://resilientathens.wordpress.com/>).

Όπως είναι γνωστό, η καταγεγραμμένη ιστορία της Αθήνας φθάνει πίσω στο 3.200 π.χ. χαρακτηρίζοντάς την, ως μία από τις αρχαιότερες πόλεις του κόσμου.

Κατά την μακράιωνη ιστορία της, η πόλη των Αθηνών αποτέλεσε την μήτρα της Δημοκρατίας, της Φιλοσοφίας, των Επιστημών αλλά και της Αρχιτεκτονικής, με κορύφωση τον 5^ο αι. π.Χ. (Χρυσός Αιώνας του Περικλή). Αυτή την λαμπρή ιστορική περίοδο ο πολιτισμός της Αθήνας ξεπερνά τα γεωγραφικά της όρια και αποκτά πια παγκόσμια ακτινοβολία που συντείνει στην ολοκλήρωση της ανθρώπινης διάνοησης.

Στο πέρασμα των αιώνων διατηρεί την πανανθρώπινη αίγλη της, και αποτελεί το κέντρο του δυτικού πολιτισμού, με δεκάδες ελληνικές λέξεις να εμπλουτίζουν τις

γλώσσες του, και έννοιες όπως δημοκρατία, ποίηση, μουσική, μαθηματικά να αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο στην ανάπτυξη του.

Εικόνα 3.7

Η πόλη της Αθήνας

Πηγή: <https://resilientathens.wordpress.com/>

Η Αθήνα λόγω της ιστορίας της αλλά και της γεωγραφικής της θέσης, γνώρισε πολλούς κατακτητές που άφησαν τα ίχνη τους στην εξέλιξή της σε σύγχρονη πόλη δημιουργώντας ένα σπάνιο αμάλγαμα Ανατολής και Δύσης.

Φθάνοντας στο σήμερα, η Αθήνα εξελίσσεται και μετατρέπεται σε ένα σύγχρονο και γοητευτικό μητροπολιτικό κέντρο με υψηλό ενδιαφέρον. Χαρακτηρίζεται από σπουδαία μνημεία αλλά και από το εκπληκτικό φως του αττικού ουρανού (<https://www.cityofathens.gr/o-dimos/>).

Μέσα από την πορεία της στο χρόνο, δυστυχώς η Αθήνα δεν εξέρχεται αλώβητη. Όπως και πολλές άλλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες καλείται να προσαρμοστεί στις σύγχρονες προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα. Η κλιματική αλλαγή, η οικονομική κρίση με ότι αυτή συνεπάγεται (αύξηση ανεργίας, μείωση της επιχειρηματικότητας κ.λπ.) η πολύ πρόσφατη υγειονομική κρίση, οι μεταναστευτικές ροές, οι κοινωνικές και εθνικές ανισότητες, η μείωση των φυσικών πόρων, αποτελούν παράγοντες στους οποίους οι πόλεις και στην συγκεκριμένη περίπτωση η Αθήνα, θα πρέπει να ανταπεξέλθει, να προσαρμοστεί και να ευδοκιμήσει. Η οικονομική όμως και η κοινωνική κρίση, αποκάλυψαν πολλές αδυναμίες στην πόλη. Επίσης, οι πιέσεις που προκλήθηκαν και συνεχίζουν να προκαλούνται από τις μεταναστευτικές ροές, αποδεικνύονται καταλυτικές για τον δήμο της Αθήνας τόσο για τις κοινωνικές του υπηρεσίες, όσο και για τις υπόλοιπες υποδομές της πόλης. Οι ροές αυτές συνετέλεσαν στο να αυξηθεί σημαντικά για παράδειγμα η πίεση στο σύστημα διαχείρισης των απορριμμάτων και ανέδειξαν την απουσία κοινωνικής ενσωμάτωσης των προσφύγων και την αδυναμία εξυπηρέτησης τους από τις υπάρχουσες κοινωνικές δομές.

Απάντηση σε όλα τα παραπάνω προβλήματα αποτελεί η Στρατηγική Ανθεκτικότητας που ανοίγει τον δρόμο και προετοιμάζει την πόλη, μέσα από μια σειρά συγκεκριμένων δράσεων για την επιτυχή αντιμετώπιση ζητημάτων ασφάλειας, περιβάλλοντος, υποδομών, δημιουργώντας ένα πλαίσιο προστασίας και διαχείρισης κρίσεων (<https://resilientathens.wordpress.com/>).

Ειδικότερα η Αθήνα προετοιμάζεται, με το βλέμμα στο 2030, με σκοπό να επαναπροσδιοριστεί ως μια πόλη «Προσιτή, Πράσινη, Προνοητική, Ζωντανή».

Οι πυλώνες στους οποίους η Αθήνα βασίζει την δική της στρατηγική της Ανθεκτικότητας είναι:

- **Προσιτή Πόλη**: Αποτελεσματική και αποδοτική διακυβέρνηση σε αλληλεπίδραση με τους πολίτες με σκοπό την εφαρμογή πολιτικών που θα διαπνέονται από το αίσθημα της λογοδοσίας.
- **Πράσινη Πόλη**: Προτεραιότητα σε λύσεις «πράσινες» για την καλύτερη προσαρμογή της πόλης στην κλιματική αλλαγή και ουσιαστική συνεισφορά της στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων.

- **Προνοητική Πόλη**: Αναβάθμιση εκείνων των ικανοτήτων της πόλης που μέσω της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης με τους κατοίκους θα οικοδομήσουν ένα ασφαλές περιβάλλον.
- **Ζωντανή Πόλη**: Καλλιέργεια πλεονεκτημάτων με σκοπό την αύξηση της επιχειρηματικότητας, της δημιουργικότητας για μια πόλη ανοικτή σε όλους (<https://resilientathens.wordpress.com/>).

«Μέχρι το 2030, η Αθήνα θέλει να γίνει μια πόλη που εμπνέει, μια πόλη που ανταποκρίνεται, κι είναι ανοικτή σε όλους: υπερήφανη, πράσινη και συμμετοχική. Καλλιεργούμε τη δημιουργικότητα και την καινοτομία, και δημιουργούμε πρότυπες ταυτότητες και συνέργειες γεφυρώνοντας την ιστορία με την πρόοδο. Η Αθήνα είναι μια πόλη που ακούει και μιλά με τον κόσμο». (Στρατηγική Ανθεκτικότητας της Αθήνας, 2017, σελ.39).

3.7.4 Η περίπτωση της πόλης της Θεσσαλονίκης

Η πόλη της Θεσσαλονίκης εντάχθηκε στο δίκτυο των 100 Ανθεκτικών Πόλεων του Ιδρύματος Rockefeller το 2014, με σκοπό να εφαρμόσει έναν μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό ανταποκρινόμενο στις παρούσες και μελλοντικές προκλήσεις, αντλώντας την τεχνογνωσία της πρωτοβουλίας του Ιδρύματος.

Λόγω της σημαντικής γεωγραφικής της θέσης και των πλεονεκτημάτων που προσέφερε ο Θερμαϊκός κόλπος, δείγματα δημιουργίας οικισμών υπάρχουν ήδη από την Νεολιθική Εποχή, ενώ η Θεσσαλονίκη αρχίζει να υφίσταται ως αστικό κέντρο το 316 π.Χ. με ιδρυτή τον Κάσσανδρο, στρατηγό του Φιλίππου του Β'. Λόγω του λιμανιού της, η Θεσσαλονίκη αναπτύσσεται ραγδαία και γύρω στον 20αι. π.Χ. αποκτά τείχη και ακρόπολη, ακολουθώντας την διοικητική οργάνωση των ελληνικών πόλεων της ελληνιστικής εποχής (<https://thessaloniki.gr>).

Κατά την Ρωμαϊκή Εποχή, εδραιώνει το ρόλο της ως πρωτεύουσα μιας από τις τέσσερις επαρχίες στις οποίες διαιρέθηκε η Μακεδονία, ενώ η παραμονή του Μεγάλου Κωνσταντίνου στην πόλη έχει ως αποτέλεσμα την υλοποίηση μεγάλων έργων, όπως το λιμάνι στην νοτιοδυτική άκρη της.

Στο πέρασμα των χρόνων και μετά από την κατάκτηση της Θεσσαλονίκης από τους Οθωμανούς, η πόλη αποκτά τον αέρα της Ανατολής, ενώ στη συνέχεια, γύρω στο 1500μ.Χ. γίνεται τόπος εγκατάστασης Εβραίων προσφύγων από την Ισπανία. Η πόλη διαθέτει πια πολυπολιτισμική και πολυθρησκευτική ταυτότητα. Ο χαρακτήρας της αυτός ενισχύεται μετά την καταστροφή της Σμύρνης, όπου και υποδέχεται χιλιάδες πρόσφυγες από την Μικρά Ασία που εγκαθίστανται στην Θεσσαλονίκη, δημιουργώντας οικισμούς ολόγυρά της (<https://thessaloniki.gr>).

Η μακραίωνη ιστορική παρουσία της πόλης, με όλους τους πολιτισμούς που άφησαν την σφραγίδα τους καθόρισαν την φυσιογνωμία της και διαμόρφωσαν την εξέλιξη της.

Εικόνα 3.8

Αλατζά Ιμαρέτ

Πηγή: <https://thessaloniki.gr/>

Εικόνα 3.9

Βίλλα Μεχμέτ Καπαντζή

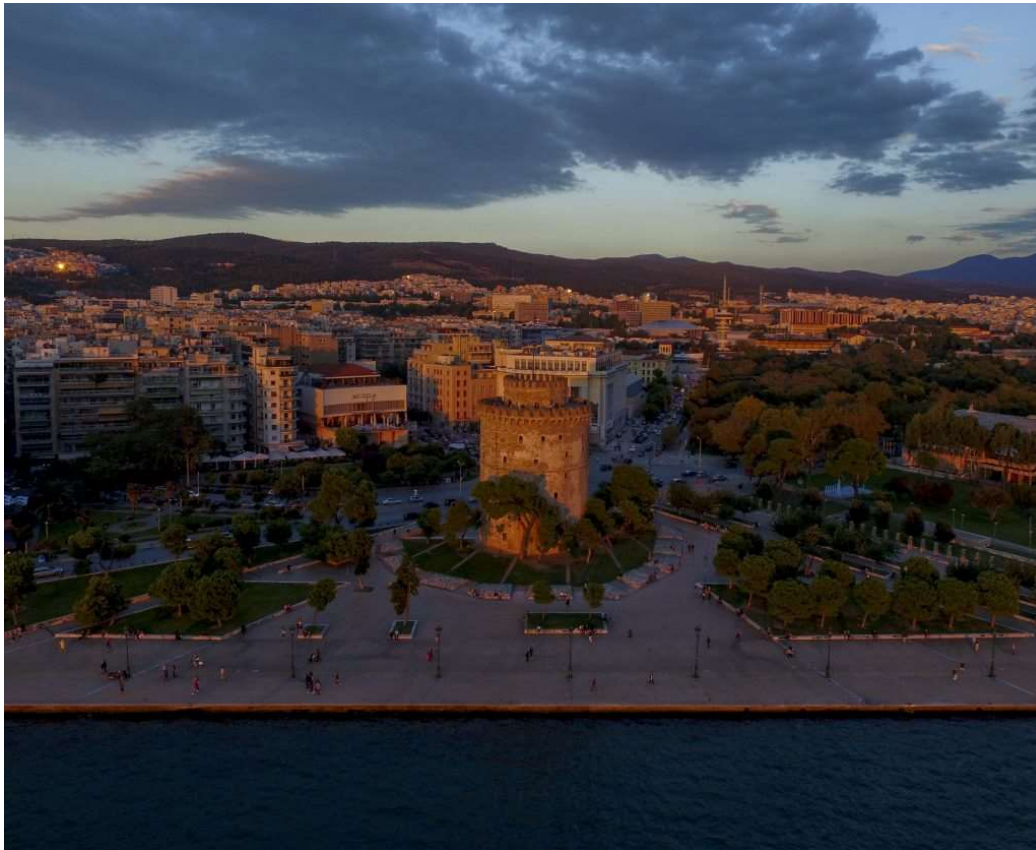

Πηγή: <https://thessaloniki.gr/>

Σήμερα, η Θεσσαλονίκη διαθέτει το δεύτερο μεγαλύτερο μεταφορικό και εξαγωγικό λιμάνι της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αποτελεί μια ζωντανή και πολυδιάστατη πόλη που προσελκύει το διεθνές ενδιαφέρον. Δεν παύει όμως να αποτελεί μια ευρωπαϊκή πόλη που προσπαθεί να ανακάμψει από την συνεχιζόμενη οικονομική και υγειονομική κρίση αλλά και να αντιμετωπίσει τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις που λαμβάνουν χώρα σε παγκόσμια κλίμακα (https://thessaloniki.gr).

Εικόνα 3.10

Η πόλη της Θεσσαλονίκης

Πηγή: <https://thessaloniki.gr/>

Υιοθετώντας τον Στρατηγικό Σχεδιασμό Ανθεκτικότητας για το 2030, η Θεσσαλονίκη φιλοδοξεί να ενισχύσει τον ρόλο της και να γίνει μια πόλη που θα διασφαλίσει την ευημερία των κατοίκων της με παράλληλη ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και την εξοικονόμηση των φυσικών της πόρων.

Οι τέσσερις πυλώνες πάνω στους οποίους βασίζεται η στρατηγική της πόλης είναι:

- **Η διαμόρφωση μιας πόλης βιώσιμης** με την αστική κινητικότητα να έχει πρωταρχικό ρόλο στην ζωή των κατοίκων
- **Ο σχεδιασμός μιας πόλης ανοιχτής** με εφόδιο το ανθρώπινο δυναμικό της
- **Η δημιουργία μιας ισχυρής τοπικής οικονομίας** με ένα αποδοτικό και αποτελεσματικό σύστημα τοπικής διακυβέρνησης

- **Ο επαναπροσδιορισμός του δεσμού της πόλης με το λιμάνι, που επιτυγχάνεται με τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό για τον Θερμαϊκό Κόλπο.**

Η Θεσσαλονίκη φιλοδοξεί να γίνει έως το 2030: «Μια παραθαλάσσια εξωστρεφής πόλη, που εμπνέει τους κατοίκους και επισκέπτες της και επενδύει στο ανθρώπινο δυναμικό της, ενισχύοντας την τοπική της οικονομία και με σεβασμό στους φυσικούς της πόρους» (<https://thessaloniki.gr>).

3.8 Η Αστική Ανθεκτικότητα στην ελληνική πραγματικότητα

Ανάμεσα στις πόλεις που σχεδίασαν και υλοποίησαν, όπως αποτυπώθηκε και παραπάνω επιτυχημένα τη Στρατηγική Ανθεκτικότητας, συμμετέχοντας παράλληλα και στο δίκτυο των 100 Ανθεκτικών Πόλεων του Ιδρύματος Rockefeller, είναι η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη. Το παράδειγμα των πόλεων αυτών, ακολούθησαν εξίσου επιτυχημένα, ολοκληρώνοντας τις διαδικασίες σχεδιασμού και εκπόνησης Στρατηγικής Ανθεκτικότητας, η Λάρισα, το Ηράκλειο Κρήτης και πρόσφατα η Νέα Σμύρνη, φέρνοντας στο προσκήνιο ως προτεραιότητα την αστική ανθεκτικότητα και αναδεικνύοντας την σε στρατηγική έννοια για την ελληνική δημόσια πολιτική.

Στην κατεύθυνση αυτή και με σκοπό να ενισχυθεί η στροφή της ελληνικής πολιτικής σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, σε έννοιες όπως βιώσιμη ανάπτυξη και ανθεκτικότητα, εγκρίνεται από την Ευρωπαϊκή επιτροπή, τον Ιούνιο του 2021 το **Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας**, «Ελλάδα 2.0». Φιλοδοξεί να οδηγήσει τη χώρα σε μια νέα εποχή, με ένα κράτος ψηφιοποιημένο, εξωστρεφές και ανταγωνιστικό, με πράσινο αποτύπωμα, κοινωνικό και προσβάσιμο σε όλους. Αποτελεί την ελπιδοφόρα απάντηση για μια δυναμική ανάκαμψη της χώρας, ώστε να καταστεί πιο βιώσιμη και ανθεκτική, μετά την άνευ προηγουμένου κρίση που προκάλεσε η πανδημία του κορονοϊού. Οι μεταρρυθμίσεις που εντάσσονται στον παραπάνω Εθνικό Σχεδιασμό, αναμένεται να οδηγήσουν τελικά σε μια οικονομία όσο το δυνατόν λιγότερο εξαρτώμενη από τον άνθρακα, πράσινη, έχοντας στον πυρήνα της μια ανθεκτική δημόσια διοίκηση (<https://greece.representation.ec.europa.eu/stratigiki>).

Πέρα από την εθνική πολιτική σκηνή, η έννοια της ανθεκτικότητας «μπαίνει για τα καλά» και στην ατζέντα της τοπικής και περιφερειακής διακυβέρνησης, όπως έχει ειπωθεί και παραπάνω. Πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί το 9^ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο Αστικής Ανθεκτικότητας που φιλοξενήθηκε στην Αθήνα το Σεπτέμβριο του 2022 αποτελώντας μια συνδιοργάνωση του Δήμου Αθηναίων και του Διεθνούς Δικτύου ICLEI(Local Governments for Sustainability). Ο Δήμαρχος Αθηναίων τόνισε στην έναρξη του συνεδρίου: *«Σε μία περίοδο που οι πόλεις έρχονται όλο και περισσότερο αντιμέτωπες με το φαινόμενο των πολύ υψηλών θερμοκρασιών, δεν έχουμε άλλη επιλογή από το να προχωρήσουμε σε δραστικές λύσεις για την αστική ανθεκτικότητα».*

Μέσα από παρόμοιες δράσεις, οι πόλεις «συναντιούνται», ανταλλάσσουν τεχνογνωσία, γίνονται πιο ανθεκτικές, χαράζουν στρατηγικές, αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και δράσεις για την διαχείριση καταστροφών, προσαρμόζονται, ώστε να ανταπεξέλθουν στην κλιματική αλλαγή, οικοδομώντας με ισχυρά υλικά την αστική ανθεκτικότητα (<https://www.cityofathens.gr/stin-athina-simera-ayrio-to-9o-eyropa/>).

3.9 Ανακεφαλαίωση

Ο όρος αστική ανθεκτικότητα όπως παρουσιάστηκε στο παραπάνω κεφάλαιο, αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού των πόλεων, που ανάλογα με τα προβλήματα που αυτές αντιμετωπίζουν, έρχεται να δώσει τις εξειδικευμένες σε κάθε περίπτωση, απαντήσεις στην διαχείριση και την αντιμετώπιση των κρίσεων και πιέσεων.

Η προστιθέμενη αξία υλοποίησης της στρατηγικής αυτής, στην Ελλάδα και παγκοσμίως, έγκειται στο γεγονός ότι φέρνει στο προσκήνιο, δράσεις και πολιτικές που είναι ικανές να ελαχιστοποιήσουν πιθανές απώλειες και να ενισχύσουν τις πόλεις απέναντι σε κάθε απρόβλεπτο και έκτακτο γεγονός, όπως φαίνεται και από τις περιπτώσεις των πόλεων που την υιοθέτησαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Στρατηγικός Σχεδιασμός Αστικής Ανθεκτικότητας Δήμου Νέας Σμύρνης

4.1 Εισαγωγή

Στο πλαίσιο της ολιστικής ανάπτυξης της πόλης της Νέας Σμύρνης που αποτέλεσε το όραμα και τον σχεδιασμό της Δημοτικής Αρχής για την τετραετία 2019-2023, προγραμματίστηκε ένα αλληλένδετο σύστημα δράσεων και μεταρρυθμίσεων που είχε ως στόχο την καλύτερη λειτουργία των υπηρεσιών του Δήμου, αλλά και την επίτευξη της μακροχρόνιας βελτίωσης των οικονομικών, περιβαλλοντικών, κοινωνικών συνθηκών για τους κατοίκους της πόλης. Στις δράσεις αυτές εντάχθηκαν:

- *Η μετεγκατάσταση σε νέες σύγχρονες Διοικητικές Δομές (νέο Δημαρχείο)*
- *Η πλήρης ψηφιοποίηση των εσωτερικών λειτουργιών του Δήμου μέσω της ηλεκτρονικής διακίνησης εγγράφων*
- *E- συναλλαγές για τον πολίτη*
- *Ενίσχυση της αστικής κινητικότητας με διασφάλιση προσβασιμότητας των πολιτών*
- *Και τέλος η εκπόνηση μελέτης Αστικής Ανθεκτικότητας της πόλης της Νέας Σμύρνης που βάζει στο επίκεντρο την αντιμετώπιση καθημερινών αλλά και χρόνιων προκλήσεων της πόλης*

Εικόνα 4.1

Πλατεία Νέας Σμύρνης

Δήμος Νέας Σμύρνης, Κεντρική Πλατεία. 25/01/2021

Photo by :Eleni Grigoriadou

Πηγή: Grigoriadou Eleni, 2021

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστεί το γενικό πλαίσιο του Στρατηγικού Σχεδιασμού Αστικής Ανθεκτικότητας του Δήμου Νέας Σμύρνης και θα αποτυπωθούν συνοπτικά οι άξονες προτεραιότητάς του.

Έμφαση θα δοθεί στον άξονα προτεραιότητας Β, «Πράσινη και Προσβάσιμη πόλη» με σκοπό να αποτυπωθούν όλες εκείνες οι δράσεις και πολιτικές που μετατρέπουν την Νέα Σμύρνη σε πόλη « Πράσινη, Προσβάσιμη και Ανθεκτική».

4.2 Συνοπτική παρουσίαση της πόλης της Νέας Σμύρνης

Ο Δήμος Νέας Σμύρνης αποτελεί ένα σύγχρονο αστικό κέντρο της Περιφέρειας Αττικής με μόνιμο πληθυσμό που ανέρχεται στις 72.546 κατοίκους, (ΕΛΣΤΑΤ,

Ιούλιος 2022) και καταλαμβάνει 3.520 στρέμματα γης, τα οποία απλώνονται στα νότια της πόλης των Αθηνών. Στα δυτικά συνορεύει με το Δήμο Καλλιθέας, στα νότια με το Δήμο Παλαιού Φαλήρου, στα ανατολικά με το Δήμο Αγίου Δημητρίου και στα βόρεια με τους Δήμους Δάφνης και Αθηναίων. Έχει υψόμετρο 59 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας, γεωγραφικό μήκος 23.7141069546 και γεωγραφικό πλάτος 37.9429516694 (www.neasmyrni.gr).

Εικόνα 4.2

Εικόνα της πόλης της Νέας Σμύρνης

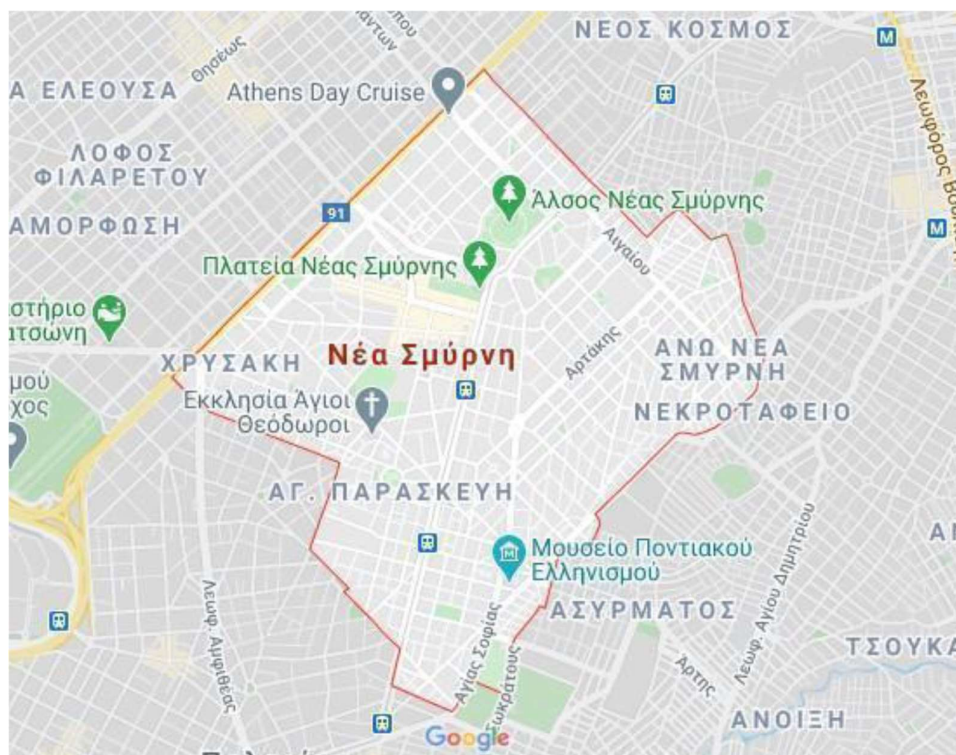
Πηγή:www.neasmyrni.gr

Ως Δήμος υπάγεται στην Περιφερειακή Ενότητα Νοτίου Τομέα της Περιφέρειας Αττικής.

Συνδέεται με το κέντρο της Αθήνας μέσω της Λεωφόρου Συγγρού και της γραμμής του τραμ, η οποία τη συνδέει και με άλλα νότια προάστια, όπως το Μοσχάτο, το Παλαιό Φάληρο και τη Γλυφάδα.

Εικόνα 4.3

Όρια Δήμου Νέας Σμύρνης

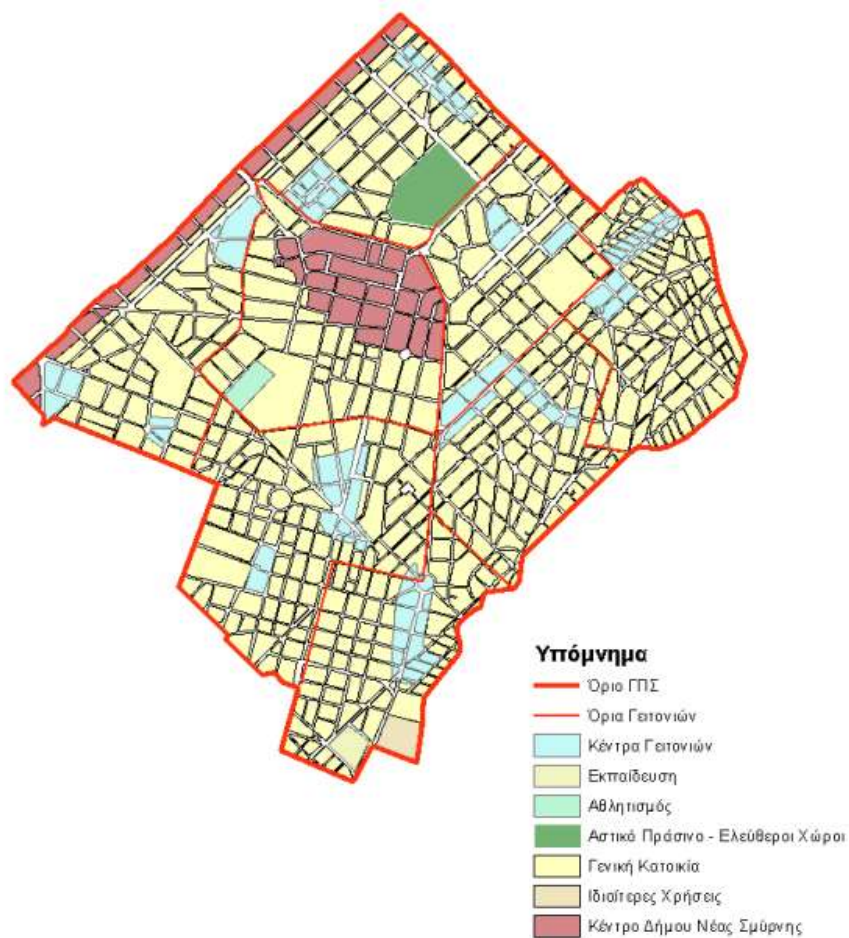
Πηγή: ΣΔΑΕΚ, 2021

Οι συνοικίες της πόλης είναι: Φάρος, Αγία Φωτεινή, Άλσος, Κέντρο, Χρυσάκη, Αγία Παρασκευή, Μυτιληναίικα, Λουτρά, Άνω Νέα Σμύρνη.

Το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) της Νέας Σμύρνης εγκρίθηκε το 1987 με την υπ. αριθ. 31243/1452 Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 520Δ/87). Στο παρακάτω σχήμα αποτυπώνεται το ΓΠΣ όπως αυτό αναρτήθηκε στη πύλη ανοικτών δεδομένων geodata.gov.gr. Το πολεοδομικό σχέδιο είναι αυτό που καθορίζει τις νέες πολεοδομικές ενότητες, τους προτεινόμενους μέσους συντελεστές δόμησης, τον προσδιορισμό των χρήσεων Γης, τον καθορισμό ζώνης για το κέντρο της πόλης αλλά και των κέντρων των πολεοδομικών ενότητων (ΣΔΑΕΚ, 2021).

Εικόνα 4.4

Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο δήμου Νέας Σμύρνης

Πηγή: ΦΕΚ 520Δ/87, στοιχεία χάρτη geodata.gov.gr

Η Νέα Σμύρνη είναι Δήμος με πολύ σημαντική ιστορία, η οποία έχει αποτυπωθεί στην πόλη μέσα από ονόματα, κτίρια και μνημεία. Η μικρασιατική - προσφυγική καταγωγή της είναι ορατή παντού και προβάλλεται με περηφάνια από τους κατοίκους της σε κάθε πνευματική, πολιτιστική ή άλλου είδους δραστηριότητα. Αποτελεί την ταυτότητα της πόλης, το απομεινάρι του χρόνου σε αυτή.

Μεταξύ των πιο σημαντικών μνημείων της, ξεχωρίζει ο Μητροπολιτικός Ναός της Αγίας Φωτεινής με το κωδωνοστάσιό του, το οποίο αποτελεί ακριβές αντίγραφο αυτού που βρισκόταν στην Αγία Φωτεινή της Σμύρνης μέχρι την Καταστροφή του

1922, ενώ άλλα σημαντικά ιστορικά κτίρια της περιοχής είναι το Μέγαρο της Εστίας Νέας Σμύρνης, το Ιωσηφόγλειο Ορφανοτροφείο και η Εθνική Στέγη.

Εικόνα 4.5

Μητροπολιτικός Ναός Νέας Σμύρνης

Πηγή: www.neasmyrni.gr

Εικόνα 4.6

Το Μέγαρο της Εστίας

Πηγή: estia-ns.gr

Η Νέα Σμύρνη αποτελεί σήμερα μια πόλη-πρότυπο όσον αφορά τις δυσκολίες ενσωμάτωσης του προσφυγικού στοιχείου του ελληνισμού, καθώς όχι μόνο εντάχθηκε υποδειγματικά στην πόλη, αλλά μεταλαμπάδευσε τις παραδόσεις και τον πολιτισμό της Μικράς Ασίας σε τέτοιο βαθμό ώστε να γίνει κτήμα όλων των κατοίκων της. Η ζωή της πόλης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ιστορία και το παρελθόν της αποτελώντας σήμερα **Πόλη Πολιτισμού και Αθλητισμού**, με εμβληματική πολιτιστική ιστορία αλλά και αθλητική παρακαταθήκη που συνεχίζεται αδιάλειπτα και στο σήμερα.

Με την προσαρμοστικότητα που διακρίνει τους κατοίκους της, έχει εξελιχθεί σε ένα σύγχρονο αστικό κέντρο που όμως έχει ακόμη να παρουσιάσει μεγάλη πρόοδο τόσο σε οικονομικό, κοινωνικό αλλά και περιβαλλοντικό επίπεδο. (Στρατηγικός Σχεδιασμός Αστικής Ανθεκτικότητας, 2019)

4.3 Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η πόλη σήμερα

Η Νέα Σμύρνη, σαν ένα σύγχρονο αστικό κέντρο, αντιμετωπίζει περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις. Ειδικότερα, η κλιματική αλλαγή και οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των τελευταίων ετών, επέβαλαν παρεμβάσεις και πρωτοβουλίες, προκειμένου να ενισχυθεί το «πράσινο» αποτύπωμα της πόλης.

Τα περισσότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η πόλη της Νέας Σμύρνης και που επηρεάζουν δυσμενώς την καθημερινότητα των κατοίκων της, αποτελούν συνέπεια του ανθρώπινου παράγοντα και εντοπίζονται στα παρακάτω:

- ✓ *Η έλλειψη χώρων στάθμευσης, που σε συνδυασμό με την παράνομη στάθμευση που παρατηρείται ως φαινόμενο πολύ έντονα, δυσχεραίνουν την καθημερινότητα των πεζών και την μετακίνηση των ευπαθών ομάδων.*
- ✓ *Ο περιορισμένος ωφέλιμος χώρος πεζοδρομίων που σε συνδυασμό με την κακή πλακόστρωση και την έλλειψη ραμπών πρόσβασης για πεζούς και τροχήλατα αμαξίδια, μειώνουν την ομαλή κινητικότητα των κατοίκων.*

- ✓ *Η πυκνότητα του πληθυσμού της πόλης, σε συνδυασμό με την ταχεία ανοικοδόμηση των τελευταίων ετών, οδήγησαν στην όλο και μεγαλύτερη μείωση κτισμάτων με νεοκλασικές επιρροές. Με τις πολυκατοικίες να κυριαρχούν, χάνεται σταδιακά ο ιστορικός χαρακτήρας της πόλης.*
- ✓ *Το πλήθος των αυτοκινήτων της πόλης δημιουργεί σημαντικά προβλήματα κυκλοφορίας αλλά και προσβασιμότητας στα πεζοδρόμια, λόγω της παράνομης στάθμευσης όπως ειπώθηκε και παραπάνω.*
- ✓ *Οι ελεύθεροι χώροι, αλλά και οι χώροι πρασίνου, είναι σχετικά περιορισμένοι συγκριτικά με τον διαρκώς αυξανόμενο πληθυσμό της πόλης. Η απουσία πυκνής φύτευσης καθιστούν τους εμπορικούς δρόμους της πόλης θορυβώδεις, επιτείνοντας την ανάγκη για οπτική και ηχητική μόνωση.*
- ✓ *Ο ενεργειακός τομέας, αποτελεί μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις που όμως ο Δήμος Νέας Σμύρνης, αντιμετωπίζει με όλο και μεγαλύτερη επιτυχία, μια και το όραμα της Δημοτικής αρχής παραμένει σταθερά προσηλωμένο σε δράσεις μείωσης εκπομπών καυσαερίου και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, δημιουργώντας πράσινες υποδομές με χαμηλό ενεργειακό αποτύπωμα.*

4.4 Το όραμα του Δήμου Νέας Σμύρνης για μια «Ανθεκτική Νέα Σμύρνη»

Η Δημοτική Αρχή της πόλης, έχοντας καταγράψει τις υφιστάμενες προκλήσεις με τις οποίες έρχεται ή θα έρθει μελλοντικά ο Δήμος αντιμέτωπος, προχώρησε στην εκπόνηση του Στρατηγικού Σχεδιασμού της Ανθεκτικότητας, με το όραμα να μετατραπεί η Νέα Σμύρνη σε πόλη ανθεκτική, πόλη βιώσιμη. Μια πόλη ανοιχτή και προσβάσιμη, πέρα από κάθε περιορισμό. Με έμφαση στην κοινωνική οικονομία, στην ενίσχυση και επέκταση της κοινωνικής πολιτικής και της επιχειρηματικότητας, την βιώσιμη αστική κινητικότητα, την ασφάλεια και την προστασία του περιβάλλοντος (Χρηστάκης, 2019).

«Ονειρευόμαστε μια πόλη ανοιχτή και συμμετοχική, χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς. Μια πόλη με εξωστρέφεια, με συμμαχίες, με συμμετοχή σε Εθνικά και Ευρωπαϊκά Δίκτυα, σύγχρονη, φιλική, προσανατολισμένη στις προσκλήσεις των καιρών, με σεβασμό στην Ιστορία και βλέμμα ανοιχτό στο μέλλον» (Τζουλάκης, Δήμαρχος Νέας Σμύρνης, 2019)

Ο στρατηγικός σχεδιασμός ανθεκτικότητας της Νέας Σμύρνης, βασίστηκε σε ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο αρχών και στρατηγικών δράσεων και πρωτοβουλιών που έχουν ως πυλώνες την αειφόρο ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την βελτίωση του περιβαλλοντικού και οικολογικού αποτυπώματος της.

4.5 Άξονες προτεραιότητας Στρατηγικής Ανθεκτικότητας

Η Στρατηγική Ανθεκτικότητας του Δήμου Νέας Σμύρνης, βασίζεται στους εξής πυλώνες, (Στρατηγική Αστικής Ανθεκτικότητας, 2019):

- *Δημιουργία κοινωνικά αλληλέγγυας και συνεκτικής πόλης με επιμέρους στόχους τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, την ενίσχυση απασχόλησης, συμμετοχικότητας των δημοτών, αθλητισμού, υγείας κτλ., ενίσχυση του επιπέδου εκπαίδευσης του Δήμου, με διατήρηση / αναβάθμιση εκπαιδευτικών δομών και υποδομών και δράσεων Δια Βίου Μάθησης, καθώς και δράσεων ολοκληρωμένης διαχείρισης της κοινωνικής κρίσης, με ενίσχυση / αναβάθμιση του υφιστάμενου δικτύου κοινωνικής αλληλεγγύης, φροντίδας και αλληλεγγύης, με πολιτικές και υπηρεσίες για τη στήριξη των ευπαθών κοινωνικών ομάδων και αδύναμων οικονομικά πολιτών.*

- *Δημιουργία πράσινης και προσβάσιμης πόλης με την αναζωογόνηση του αστικού ιστού και τη βελτίωση του δημόσιου χώρου και των μετακινήσεων σε αυτόν (πχ Σ.Β.Α.Κ), την αύξηση των κοινόχρηστων χώρων και χώρων πρασίνου, τη βελτίωση παλαιών κτιρίων και την ενίσχυση των πολεοδομικών πλεονεκτημάτων της πόλης συνολικά με προτεραιότητα την ήπια ανάπτυξη, κυκλοφορίας και λοιπών δραστηριοτήτων, την προαγωγή της προστασίας του περιβάλλοντος, την ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης και ευαισθητοποίηση για*

την οικολογική διαχείριση και ανάπτυξη, μέσα από ολοκληρωμένες δράσεις για την προστασία από τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής (πχ αντικατάσταση συμβατικών λαμπτήρων, ολοκληρωμένη διαχείριση αποβλήτων, κυκλική οικονομία κτλ.).

- **Δημιουργία ασφαλούς πόλης** με τον επαναπροσδιορισμό και την ενίσχυση της ταυτότητας της πόλη, τη θωράκιση της έναντι απρόσμενων κρίσεων και προκλήσεων και τον προγραμματισμό για την κάλυψη αναγκών με σχέδια ετοιμότητας και διαχείρισης κρίσεων αποσκοπώντας στη δημιουργία ενός συνεκτικού πλαισίου πολιτικής προστασίας.

Εικόνα 4.7

Ανθεκτική Ταυτότητα του Δήμου Νέας Σμύρνης

Πηγή: Δήμος Νέας Σμύρνης, Στρατηγική Αστικής Ανθεκτικότητας, 2019

Η Στρατηγική Ανθεκτικότητας του Δήμου Νέας Σμύρνης όπως συμπεραίνεται και από τα παραπάνω, συγκροτείται γύρω από **τρεις (3) βασικούς άξονες προτεραιότητας** και οι οποίοι περιλαμβάνουν συνολικά δέκα (10) στόχους.

4.6 Ανακεφαλαίωση

Ανακεφαλαιώνοντας, μέσα από την καταγραφή των υφιστάμενων προκλήσεων που αντιμετωπίζουν καθημερινά οι κάτοικοι της πόλης και αναφέρθηκαν ενδεικτικά παραπάνω, είναι πολύ βασικό να δοθεί έμφαση στο γεγονός ότι οι τρεις πυλώνες του Στρατηγικού Σχεδιασμού είναι απόλυτα αλληλεξαρτώμενοι και τις περισσότερες φορές οι δράσεις του κάθε άξονα προτεραιότητας συμπληρώνονται από τους άλλους δύο.

Απώτερος σκοπός, άρρηκτα συνυφασμένος με την ιστορική ταυτότητα της πόλης είναι να επιτευχθεί το συνολικό όραμα του Δήμου με το βλέμμα στο μέλλον: *«Για μια πράσινη και προσβάσιμη πόλη, η οποία θα διαμορφωθεί και θα λειτουργεί ισότιμα για όλους τους κατοίκους της, χωρίς να δημιουργούνται διακρίσεις και αποκλεισμοί ή /και περιθωριοποίηση συγκεκριμένων κοινωνικά ομάδων, με ισχυρή ταυτότητα, συνθετικά στοιχεία και χαρακτηριστικά, προφυλαγμένη και έτοιμη να αντιμετωπίσει τις υφιστάμενες ανάγκες της και τυχόν ανάγκες που δύναται να προκύψουν από απρόσμενες κρίσεις ή προκλήσεις»* (Στρατηγική Αστική Ανθεκτικότητα, 2019).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Νέα Σμύρνη πόλη ανθεκτική, πράσινη και προσβάσιμη.

Δράσεις και πολιτικές

5.1 Εισαγωγή

Ανατρέχοντας τα προηγούμενα κεφάλαια, προκύπτει σαφώς ότι η ολική αστική ανάπτυξη, αποτελεί προτεραιότητα και κρίσιμο παράγοντα που θα διαμορφώσει το μέλλον της πόλης της Νέας Σμύρνης. Μέλλον που θα χαρακτηρίζεται από την μακροχρόνια βελτίωση των περιβαλλοντικών, οικονομικών, κοινωνικών συνθηκών για τους κατοίκους της.

Στο παρακάτω κεφάλαιο θα αναλυθούν όλες εκείνες οι αλληλοσυμπληρούμενες πολιτικές και δράσεις που ενσωματώνονται στον πυλώνα «Πράσινη και προσβάσιμη πόλη» του Στρατηγικού Σχεδιασμού Αστικής Ανθεκτικότητας του Δήμου Νέας Σμύρνης. Κεντρική επιδίωξη των δράσεων που ενσωματώνονται σε αυτόν, είναι όπως έχει αναφερθεί και προγενέστερα, η μείωση εκπομπής καυσαερίων έως το 2030 καθώς και η «πράσινη» μετάβαση της πόλης σε ένα ελπιδοφόρο μέλλον για τους κατοίκους της.

5.2 Σχέδιο Δράσης Αειφόρου Ενέργειας και Κλίματος

Ο Δήμος Νέας Σμύρνης εισχώρησε στην **Πρωτοβουλία του Συμφώνου των Δημάρχων**, για πρώτη φορά στις 16/06/2009 και δεσμεύτηκε για μείωση εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα κατά 20% έως το 2020, ενώ στις 28/12/2012 με την υπ' αριθ. 261/2012 Απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου εγκρίθηκε το Σχέδιο Δράσης Αειφόρου Ενέργειας του Δήμου, στο οποίο συμπεριλαμβανόταν η απογραφή εκπομπών αναφοράς με έτος βάσης το 2012 καθώς και μέτρα μείωσης των εκπομπών αερίου θερμοκηπίου. Ωστόσο, ακολουθώντας το κάλεσμα της πρωτοβουλίας του Συμφώνου, ο Δήμος Νέας Σμύρνης ανανέωσε το 2021 τη δέσμευση του στο Σύμφωνο των Δημάρχων για την ενέργεια και το κλίμα δεσμευόμενος να μειώσει τις εκπομπές

αερίων θερμοκηπίου κατά 40% έως το 2030. Ακόμη, παραμένει σταθερά προσηλωμένος στην αύξηση της ανθεκτικότητά της πόλης, υλοποιώντας δράσεις με στόχο την προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής (Επιτελική Σύνοψη, ΣΔΑΕΚ, 2021).

Εικόνα 5.1

Λογότυπο του Συμφώνου των Δημάρχων

Πηγή: <https://www.simfonodimarxon.eu/el/>

Σε αυτό το πλαίσιο, με την ανάπτυξη του ΣΔΑΕΚ (Σχέδιο Δράσης για την Αειφόρο Ενέργεια και το Κλίμα), ο Δήμος στοχεύει σε μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 40% μέχρι το 2030, ενώ ταυτόχρονα αναλαμβάνει δράση προκειμένου να προστατεύσει τις υποδομές και τους κατοίκους έναντι των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

5.3 Δράσεις για την μείωση εκπομπών καυσαερίων

[ΑΞΟΝΑΣ Β: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΣΤΟΧΟΙ Β.1 ΚΑΙ Β.2]

Οι δράσεις που εντάσσονται στους στόχους Β.1 και Β.2, αποσκοπούν στην εξοικονόμηση ενέργειας, στην προώθηση καθαρότερων μορφών ενέργειας, και

τελικώς στην μείωση των εκπομπών καυσαερίου κατά 40% έως το 2030. (ΣΔΑΕΚ, 2021)

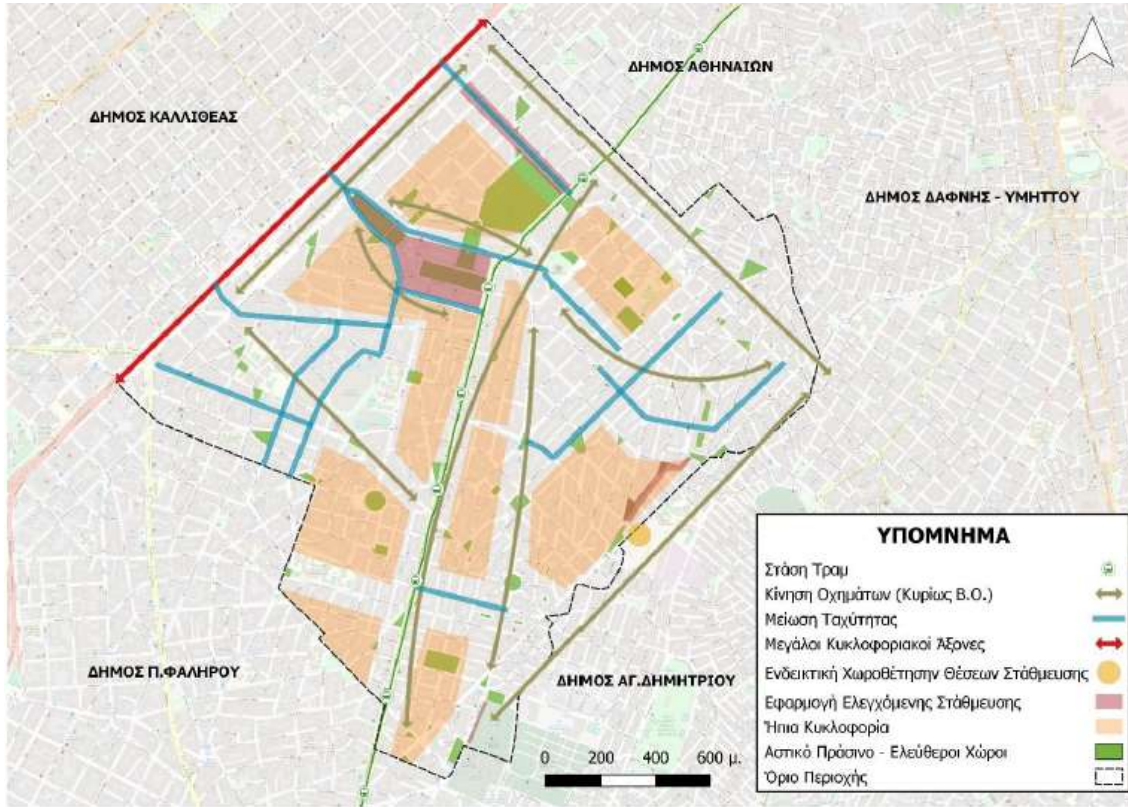
5.3.1 Σχέδιο Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας (ΣΒΑΚ)

Ο Δήμος Νέας Σμύρνης, επενδύοντας στις στρατηγικές της βιώσιμης κινητικότητας και θέλοντας να περιορίσει την εξάρτηση των κατοίκων της πόλης από το ιδιωτικό αυτοκίνητο, προχώρησε άμεσα στην κατάρτιση Σχεδίου Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας (ΣΒΑΚ). Σκοπός του στρατηγικού σχεδιασμού είναι να αντιμετωπισθούν τα έντονα κυκλοφοριακά προβλήματα που αντιμετωπίζει η πόλη, με την προώθηση εναλλακτικών φιλικών προς το περιβάλλον μέσων μεταφοράς (ποδήλατο, περπάτημα, χρήση δημόσιας συγκοινωνίας), ώστε να μειωθεί κατά το δυνατόν η χρήση των ρυπογόνων συμβατικών οχημάτων (www.neasmynisbak.gr).

Στον Ηλεκτρονικό Οδηγό της Μονάδας Βιώσιμης Κινητικότητας για τις Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας αναφέρονται τα παρακάτω όσον αφορά τους στόχους των Στρατηγικών της Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας: *«Η σχετική με τα ΣΒΑΚ Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (17.12.13) θέτει ξεκάθαρα έναν νέο στόχο: Πρέπει να τελειώνουμε με τους αποσπασματικούς και κοντόφθαλμους σχεδιασμούς κάθε πόλη, μικρή ή μεγάλη, να αποκτήσει μια στρατηγική ουσιαστικής στροφής προς καθαρότερους και πιο βιώσιμους τρόπους μετακίνησης, όπως το περπάτημα, το ποδήλατο, η δημόσια συγκοινωνία, και προς νέα μοντέλα χρήσης και ιδιοκτησίας αυτοκινήτου»*. Πρόκειται για ένα στόχο *«...για τον άνθρωπο και τις τοπικές κοινωνίες»*. Δίνει έμφαση *«... στη συμμετοχή στον σχεδιασμό όλων των κατοίκων καθώς και στην αλλαγή της στάσης και των επιλογών τους ως προς τα μέσα και τους τρόπους μετακίνησης»* (<https://bakogiannis.eu/el/news/92-ilektronikos-odigos-gia-ta-svak-www-svak-gr>).

Εικόνα 5.2

Χάρτης Κυκλοφοριακής Οργάνωσης, Οδικής Ασφάλειας και Ενίσχυσης Προσβασιμότητας

Πηγή: [www. http://neasmyrni.sbak.gr/](http://neasmyrni.sbak.gr/)

Οι παρεμβάσεις που προκρίνονται για την επίτευξη των στόχων και του οράματος για την πόλη της Νέας Σμύρνης, προέκυψαν από την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης της πόλης αλλά και από διαδικασίες όπως συμπλήρωση ερωτηματολογίων, και συναντήσεις μεταξύ υπηρεσιακών παραγόντων του Δήμου, (Ομάδα Έργου που καταρτίζει το ΣΒΑΚ), και φορέων της πόλης (Εμπορικός Σύλλογος, κ.λπ.) στα πλαίσια της διαβούλευσης για το ΣΒΑΚ της Νέας Σμύρνης.

Τα οριστικοποιημένα πακέτα μέτρων που εντάσσονται στο Στρατηγικό Σχεδιασμό της Βιώσιμης Κινητικότητας της Νέας Σμύρνης αφορούν στις παρακάτω προσεγγίσεις: ([www. http://neasmyrni.sbak.gr/](http://neasmyrni.sbak.gr/))

- *Ενίσχυση δημόσιων μέσων μεταφοράς*
- *Προώθηση ήπιων τρόπων μεταφοράς (πεζή, ποδήλατο) ή και με ελαφρά προσωπικά ηλεκτρικά οχήματα (ΕΠΗΟ) χωρίς την χρήση μηχανοκίνητου μέσου. Κομβικής σημασίας είναι η εξασφάλιση προσβασιμότητας για όλους και ιδιαίτερα για τις ευπαθείς ομάδες*
- *Προώθηση της ηλεκτροκίνησης και εναλλακτικών καυσίμων, με στόχο την μείωση των εκπομπών καυσαερίου, αλλά και του θορύβου στις οδούς της πόλης*
- *Ολοκληρωμένος σχεδιασμός στάθμευσης εντός και εκτός του κέντρου της πόλης της Νέας Σμύρνης, για όλα τα μέσα μεταφοράς*
- *Βελτίωση του περιβάλλοντος της πόλης της Νέας Σμύρνης, μέσα από ολοκληρωμένες πολεοδομικές παρεμβάσεις, όπως καλύτερος έλεγχος χρήσης γης, περισσότεροι κοινόχρηστοι χώροι, αναπλάσεις οδών και σημαντικών κυκλοφοριακών αξόνων και τέλος,*
- *Χρήση εναλλακτικών και βιώσιμων μέσων για την προσέγγιση σημείων ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος του Δήμου Νέας Σμύρνης.*

Τέλος είναι σημαντικό να αναφερθεί η ενεργή συμμετοχή του Δήμου Νέας Σμύρνης σε πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την προώθηση της βιώσιμης κινητικότητας. Προγραμματίζονται δράσεις που ευαισθητοποιούν και παρακινούν τους κατοίκους ώστε να προτιμούν ως μέσο μετακίνησής τους μέσα στην πόλη το περπάτημα, το ποδήλατο, την δημοτική συγκοινωνία, συμβάλλοντας έτσι στην βελτίωση της κινητικότητας στον Δήμο Νέας Σμύρνης.

5.3.2 Σημεία Φόρτισης Ηλεκτρονικών Οχημάτων (ΣΦΗΟ)

Ο Δήμος Νέας Σμύρνης, στο πλαίσιο ανάπτυξης της ηλεκτροκίνησης και με βάση τη σχετική βασική νομοθεσία, ΚΥΑ 42563/438, Φ2040 Β 4.6.2019, Ν. 4710/2020, Φ142 Α 23.7.2020, και την ερμηνευτική εγκύκλιο του ΥΠΕΝ, 27808/206 23.3.2021,

εντάσσεται σε πρόσκληση χρηματοδότησης από το Πράσινο Ταμείο προκειμένου να υλοποιήσει το πρόγραμμα ΣΦΗΟ.

Σκοπός του βασικού νομοθετήματος (Ν.4710/20) είναι:

- α) η επέκταση της χρήσης των οχημάτων χαμηλών και μηδενικών εκπομπών,
- β) η ανάπτυξη υποδομών επαναφόρτισης, ιδίως δημοσίως προσβάσιμων,
- γ) η διαμόρφωση ρυθμιστικού πλαισίου για την αγορά ηλεκτροκίνησης.

Σε εναρμόνιση της σχετικής νομοθεσίας, ο Δήμος Νέας Σμύρνης εκπονεί το 2022, Σχέδιο Φόρτισης Ηλεκτρικών Οχημάτων (ΣΦΗΟ) σε όλη την έκταση των διοικητικών του ορίων με χρονικό ορίζοντα υλοποίησης τα 3 έτη.

5.3.2.1 Ποιοτικά χαρακτηριστικά ΣΦΗΟ

Η προτεινόμενη χωροθέτηση εγκατάστασης των υποδομών φόρτισης των ηλεκτρικών οχημάτων έχει προκύψει έπειτα από διεξοδική μελέτη εναλλακτικών σεναρίων στα διοικητικά όρια του Δήμου, ενώ παράλληλα έχει ληφθεί υπόψη η πλήρης και επαρκής εξυπηρέτηση και κάλυψη των αναγκών των κατοίκων, των δημοτών του Δήμου και των επισκεπτών του Δήμου. Ειδικότερα, η προτεινόμενη χωροθέτηση σταθμών φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων λαμβάνει υπόψη το πλήρες φάσμα του δήμου, συμπεριλαμβανομένων σημείων τα οποία αποτελούν πόλους έλξης και παρουσιάζουν αυξημένη κίνηση, κεντρικές λειτουργίες του Δήμου και σημεία που εν γένει πληρούν τις προδιαγραφές απόστασης, συμπλήρωσης και εύκολης μετακίνησης εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου. Παράλληλα, στο εν λόγω σενάριο, εκτός από την πλήρη και επαρκή εξυπηρέτηση και κάλυψη των αναγκών των κατοίκων και δημοτών του Δήμου, έχει ληφθεί υπόψη και η κάλυψη των αναγκών των επισκεπτών του Δήμου.

Επιπροσθέτως, η επιλογή των σημείων χωροθέτησης των σταθμών φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων στα πλαίσια του προτεινόμενου σεναρίου λαμβάνει υπόψη την ασφαλή μετάβαση από και προς το δήμο, θεωρώντας ότι ο μετακινούμενος πρέπει να έχει τη δυνατότητα φόρτισης του αυτοκινήτου του σε κεντροβαρικά σημεία του

δήμου στα οποία μπορεί για οποιονδήποτε λόγο να κάνει στάση, καθώς και στις περιοχές πλησίον των διοικητικών ορίων του δήμου με σκοπό να αποφευχθεί η αδυναμία φόρτισης ενός ηλεκτρικού οχήματος κατά τη διάρκεια των διαδρομών του από και προς το δήμο.

5.3.2.2 Ποσοτικά χαρακτηριστικά ΣΦΗΟ

Η ποσοτική ανάπτυξη του σχεδιασμού παρουσιάζεται στους παρακάτω πίνακες ανά κατηγορία οχήματος και ανά Πολεοδομική Ενότητα του Δήμου.

Πίνακας 5.1

Απεικόνιση Ανάπτυξη ΣΦΗΟ: Φορτιστές & Θέσεις Στάθμευσης / Π.Ε.

ΦΟΡΤΙΣΤΕΣ & ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ ΑΝΑ Π.Ε.		
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΣΗΜΕΙΑ ΦΟΡΤΙΣΤΩΝ (ΟΛΑ ΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ)	ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ (ΟΧΙ ΠΟΔΗΛΑΤΑ)
1 ΦΑΡΟΣ	8	14
2 ΑΓΙΑ ΦΩΤΕΙΝΗ	9	18
3 ΑΛΣΟΣ	11	16
4 ΚΕΝΤΡΟ	25	37
5 ΧΡΥΣΑΚΗ	9	16
6 ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	7	11
7 ΜΥΤΙΛΗΝΑΪΚΑ	9	15
8 ΛΟΥΤΡΑ	10	10
ΣΥΝΟΛΑ	88	137

Πηγή: Εκπόνηση Γραφείο Προγραμματισμού Δ.Ν.Σ, 2022

Πίνακας 5.2

Απεικόνιση Ανάπτυξη ΣΦΗΟ: Φορτιστές & Θέσεις Στάθμευσης / Κατηγορία οχήματος.

ΦΟΡΤΙΣΤΕΣ & ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΟΧΗΜΑΤΟΣ		
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΟΧΗΜΑΤΟΣ	ΣΗΜΕΙΑ ΦΟΡΤΙΣΤΩΝ (ΟΛΑ ΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ)	ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ (ΟΧΙ ΠΟΔΗΛΑΤΑ)
ΙΧ (ΚΟΙΝΑ & ΑΜΕΑ)	66	132
ΙΧ ΚΟΙΝΑ		97
ΙΧ ΑΜΕΑ		35
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ	2	2
ΟΑΣΑ	1	1
ΠΟΔΗΛΑΤΑ	17	
ΤΑΞΙ		
ΟΧΗΜΑΤΑ ΤΡΟΦΟΔΟΣΙΑΣ	1	1
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΛΕΩΦΟΡΕΙΑ	1	1
ΣΥΝΟΛΑ	88	137

Πηγή: Εκπόνηση Γραφείο Προγραμματισμού Δ.Ν.Σ, 2022

5.3.2.3 Διαβούλευση

Σύμφωνα με τη νομοθεσία το ΣΦΗΟ παρουσιάστηκε σε δημόσια διαβούλευση στους δημότες και από τα αποτελέσματα της διαδικασίας συμπεραίνεται ότι υπάρχει ιδιαίτερα θετική άποψη τους ως προς την Ηλεκτροκίνηση, αν και το μεγαλύτερο μέρος αυτών δεν έχει αποφασίσει να προβεί στην αγορά ηλεκτρικού οχήματος. Σε αυτό συντελεί και το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες στη διαβούλευση πολίτες είναι εξοικειωμένοι με τις νέες τεχνολογίες και τις επιλέγουν. Επιπλέον, οι περισσότεροι γνωρίζουν πως λειτουργούν τα ηλεκτροκίνητα οχήματα καθώς και τα πλεονεκτήματα τα οποία τους προσφέρει η χρήση τους.

5.3.2.4 Επικοινωνιακή προβολή

Επιπλέον, για την ενίσχυση της Ηλεκτροκίνησης στα διοικητικά του όρια, ο Δήμος θα υλοποιήσει ολοκληρωμένη καμπάνια προβολής επικοινωνίας και ενημέρωσης των δημοτών σχετικά αφενός με την Ηλεκτροκίνηση και τα οφέλη της, για το Δήμο, την κοινωνία, αλλά και τον κάθε οδηγό ηλεκτροκίνητου οχήματος, εν γένει και αφετέρου για το προτεινόμενο έργο, τους σταθμούς φόρτισης που θα δημιουργηθούν στο Δήμο και τις δυνατότητες που θα παρέχουν στους δημότες.

Η υλοποίηση των ΣΦΗΟ στα διοικητικά όρια του Δήμου Νέας Σμύρνης, θα αποτελέσει καίριο παράγοντα μείωσης των εκπομπών καυσαερίου που προέρχονται κυρίως από τις μεταφορές σε ποσοστό έως και 90%. Ενώ η ενίσχυση της ηλεκτροκίνησης θα συμβάλλει στην μετάβαση προς μια έξυπνη και βιώσιμη κινητικότητα στο αστικό περιβάλλον του Δήμου.

5.3.3 Σχέδια Αστικής προσβασιμότητας

Ο Δήμος Νέας Σμύρνης έχει υποβάλλει πρόσφατα πρόταση για την χρηματοδότηση της δράσης «Εκπόνηση Σχεδίου Αστικής Προσβασιμότητας (Σ.Α.Π), από το Πράσινο ταμείο.

Στόχος του Σ.Α.Π. είναι: *«να προσδιορίσει τα σημεία των απαιτούμενων διαμορφώσεων, επεμβάσεων και κατασκευών και τις προσβάσιμες γραμμικές διαδρομές μεταξύ αυτών ώστε να δημιουργείται σε επίπεδο δήμου ένα δίκτυο προσβάσιμων μετακινήσεων στην αρχή της «προσβάσιμης αλυσίδας» προς βασικές κοινόχρηστες και κοινωφελείς χρήσεις»* (ΦΕΚ 5553 Β/2021, αρ.2).

5.3.4 Ενεργειακή Αναβάθμιση δημοτικού οδοφωτισμού

Ο Δήμος Νέας Σμύρνης, έχει προχωρήσει πρόσφατα σε αντικατάσταση των λαμπτήρων φωτισμού με λαμπτήρες LED, αλλά και τη τοποθέτηση ασύρματων ελεγκτών, ώστε να επιτυγχάνεται ο απομακρυσμένος έλεγχος της λειτουργίας τους (<https://neasmyrni.gr/dt-antikatastasi-lampthrwn-odikou-fwismou-me-led/>).

Σκοπός της ενεργειακής αναβάθμισης του δημοτικού οδοφωτισμού, όπως περιγράφεται στην τεχνική μελέτη του έργου, είναι η εξοικονόμηση πόρων, η μείωση των δαπανών λειτουργίας και συντήρησης, η βελτίωση της ποιότητας φωτισμού και η μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της πόλης. Συμπερασματικά με την ολοκλήρωση του έργου, επιτυγχάνεται εξοικονόμηση ενέργειας άνω του 55% και αντίστοιχη μείωση του ετήσιου κόστους. Περαιτέρω, το περιβαλλοντικό όφελος από τη μείωση εκπομπών CO₂ λόγω της χαμηλότερης κατανάλωσης εκτιμάται κατ' ελάχιστο σε 2.200t CO₂ ετησίως.

5.3.5 Ενεργειακή αναβάθμιση τεσσάρων σχολικών κτιρίων της πόλης

Ο Δήμος Νέας Σμύρνης προχωρά σταδιακά, στην ενεργειακή αναβάθμιση των σχολικών συγκροτημάτων της πόλης, στα πλαίσια του εθνικού σχεδίου αύξησης του αριθμού κτιρίων που στεγάζουν υπηρεσίες του δημόσιου τομέα, με σχεδόν μηδενική κατανάλωση ενέργειας (Ν. 4122/2013).

Οι δράσεις που προτείνονται στο έργο αυτό, αφορούν παρεμβάσεις που θα συντείνουν στην μείωση κατανάλωσης ενέργειας για την ψύξη και θέρμανση των κτιρίων. Έως και σήμερα τα σχολικά συγκροτήματα του Δήμου, χρησιμοποιούν σημαντικές ποσότητες ενέργειας, ώστε να εξασφαλιστούν οι κατάλληλες συνθήκες για την εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά και τις λοιπές δραστηριότητες και εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα σε αυτά.

Με το πέρας του έργου, σύμφωνα με το τεχνικό δελτίο της πράξης, θα επιτευχθεί η βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των κτιρίων καθώς και η εξοικονόμηση

πόρων μέσω της μείωσης του ενεργειακού κόστους. Όλα τα παραπάνω θα έχουν ως αποτέλεσμα την μείωση του αποτυπώματος CO₂ των σχολικών κτιρίων.

5.3.6 Συμμετοχή του Δήμου Νέας Σμύρνης στο δίκτυο πόλεων civitas civinet

Ο Δήμος Νέας Σμύρνης, αποτελεί από το 2021 διακεκριμένο μέλος του CIVINET Greece-Cyprus, που είναι το ελληνόφωνο τμήμα του CIVITAS. Το CIVITAS αποτελεί το μεγαλύτερο Δίκτυο Πόλεων για την Βιώσιμη Κινητικότητα και τις Πράσινες Μεταφορές στην Ευρώπη, απαριθμώντας 340 μέλη, από 40 χώρες. Το Δίκτυο αυτό παρέχει όλη την τεχνογνωσία για την υιοθέτηση της βιώσιμης κινητικότητας, αντλώντας και πολλαπλασιάζοντας όλες τις πληροφορίες του ELTIS (EU Urban Mobility Observatory), του θεσμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την βιώσιμη κινητικότητα.

Στο ευρωπαϊκό συνέδριο του CIVITAS που πραγματοποιήθηκε στο Άαχεν της Γερμανίας τον Οκτώβριο του 2021, η Νέα Σμύρνη έλαβε ειδική προβολή και προώθηση.

5.4 Δράσεις προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και εφαρμογή πράσινων λύσεων σε υποδομές στην πόλη.

[ΑΞΟΝΑΣ Β: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΣΤΟΧΟΙ Β.3.1, Β.3.2, Β.3.3]

Στους στόχους Β.3.1, Β.3.2 και Β.3.3, εντάσσονται δράσεις που εστιάζουν στην βελτίωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των έργων και των υποδομών συμβάλλοντας στην βιώσιμη ανάπτυξη και αειφορία της πόλης και οι οποίοι

παρουσιάζονται παρακάτω: (Στρατηγική Αστικής Ανθεκτικότητας Δήμου Νέας Σμύρνης, 2019)

5.4.1 Κλειστό Βιοκλιματικό Πολυδύναμο Αθλητικό Κέντρο

Το νέο κλειστό πολυδύναμο αθλητικό κέντρο 3.500 θέσεων κατασκευάζεται στο Δήμο Νέας Σμύρνης με χρηματοδότηση από την περιφέρεια Αττικής. Σύμφωνα με την αρχιτεκτονική μελέτη και την τεχνική περιγραφή του έργου, πληροί όλες τις προϋποθέσεις για εξοικονόμηση ενέργειας και- ει δυνατόν- αυτόνομη κάλυψη των ενεργειακών αναγκών του. Θα διαθέτει όλες τις απαραίτητες εγκαταστάσεις εναλλακτικών συστημάτων ηλεκτρικού, θέρμανσης και ψύξης.

Εικόνα 5.3

Κλειστό Βιοκλιματικό Πολυδύναμο Αθλητικό Κέντρο

Πηγή: <https://www.om-meletitiki.gr/project/>

Ο συνδυασμός της ενεργειακής κάλυψης με τη βιοκλιματική αντιμετώπιση των συστημάτων δόμησης θα προβάλλει την αποδοτικότητα των λειτουργιών του κτηρίου

όχι μόνο στα αθλητικά αλλά και στα κοινωνικά δρώμενα του Δήμου. Ενώ ο σχεδιασμός του περιβάλλοντα χώρου προβλέπει την άνετη δίοδο, μέσω των οδικών δικτύων της περιοχής, των οχημάτων των επισκεπτών, των αθλητών αλλά και των ειδικών οχημάτων (Αστυνομία, ΕΚΑΒ, Πυροσβεστική κ.λπ.)

Τέλος προβλέπεται η άνετη και ασφαλής κυρίως κυκλοφορία των ατόμων με ειδικές αναπηρίες, πάνω σε ειδικές διαδρομές διαστρωμένες με ειδικά πλακίδια.

5.4.2 Βελτίωση και Αποκατάσταση Υπερτοπικού Άξονα οδού Αιγαίου-Κράτητος

Ένα από τα πιο σημαντικά έργα που πραγματοποιούνται στον Δήμο Νέας Σμύρνης, είναι η Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (ΟΧΕ) Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης και περιλαμβάνει το έργο «*Βελτίωση και αποκατάσταση υπερτοπικού άξονα οδών Αιγαίου – Κράτητος*». Η ανάπλαση υλοποιείται σε μια περιοχή που συνορεύει με τον Δήμο Αθηναίων.

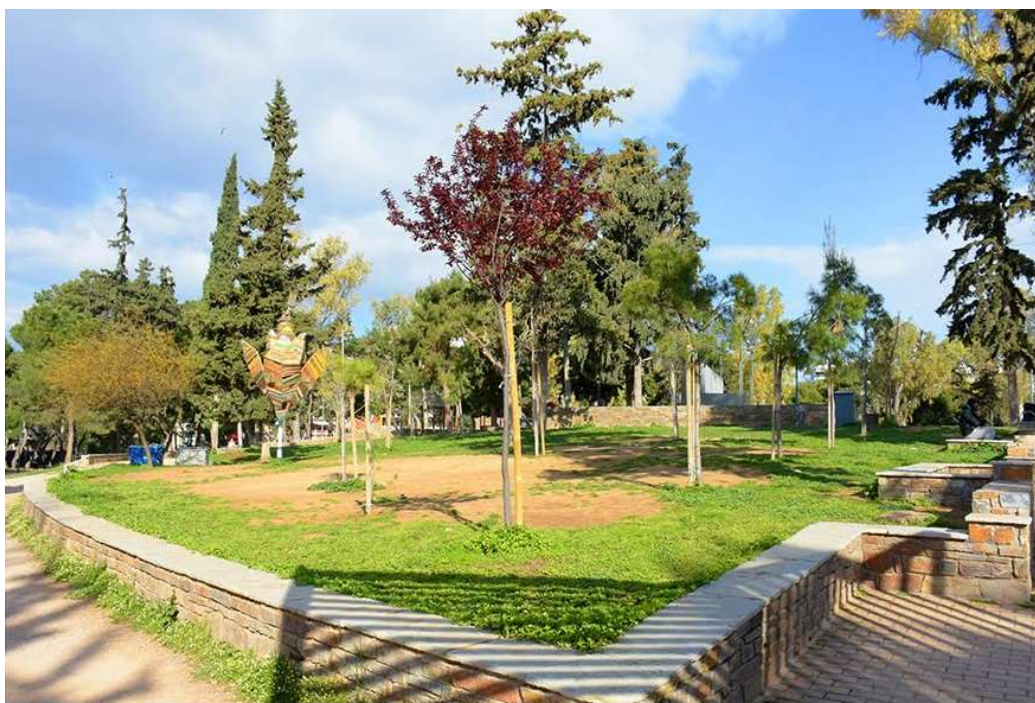
Βασικός άξονας της προσέγγισης για την ανάπλαση αυτή, σύμφωνα με την τεχνική περιγραφή του έργου, είναι η ενσωμάτωση βιοκλιματικών τεχνολογιών (φωτοκαταλυτικά και ψυχρά υλικά πλακών πεζοδρομίων και ασφαλτικών ταπήτων) με συνέπεια την σοβαρή μείωση των ατμοσφαιρικών ρύπων και των θερμικών νησίδων (με μείωση της θερμοκρασίας), ενώ προβλέπεται και η τοποθέτηση βυθιζόμενων κάδων στην περιοχή. Το έργο, στοχεύει στην βελτίωση της προσβασιμότητας, στην αναβάθμιση των κοινόχρηστων χώρων καθώς των γειτονιών της περιοχής, καθώς κατασκευάζεται πεζόδρομος και δημιουργείται ποδηλατόδρομος διπλής κατεύθυνσης. Οι παρεμβάσεις αυτές στην περιοχή ανάπλασης αποτελούν παράγοντες που θα βελτιώσουν την καθημερινότητα των κατοίκων, θα μειώσουν τους κυκλοφοριακούς ρύπους, συμβάλλοντας στην αστική αειφορία (<https://neasmyrni.gr/dt-beltiwsai-aigaiou-kratitos/>).

5.4.3 Ανάπλαση Άλσους Νέας Σμύρνης

Στα πλαίσια της αξιοποίησης και αναβάθμισης των χώρων πρασίνου της πόλης υιοθετώντας τις αρχές του αειφόρου σχεδιασμού, προβλέπεται να ξεκινήσει πολύ σύντομα η ανάπλαση του Άλσους της Νέας Σμύρνης. Το έργο εντάσσεται σε χρηματοδότηση του Πράσινου Ταμείου και στόχος του είναι η αισθητική και η λειτουργική αναβάθμιση των υφιστάμενων υποδομών, καθώς και η βελτίωση των χώρων αστικού πρασίνου.

Εικόνα 5.4

Άλσος Νέας Σμύρνης

Άλσος Νέας Σμύρνης 09/04/21

Photo by :©Eleni Grigoriadou

Πηγή: Grigoriadou Eleni, 2021

Τα υλικά καθώς και οι εξοπλισμοί που πρόκειται σύμφωνα με την τεχνική μελέτη του έργου, να χρησιμοποιηθούν στην παρέμβαση αυτή, στοχεύουν στην προώθηση της ανακύκλωσης, στην εξοικονόμηση πόρων και ενέργειας, ενώ πολύ σημαντική είναι και η ενίσχυση των φυσικών στοιχείων του χώρου του Άλσους.

Κομβική είναι η τοποθέτηση και η χρήση ενός ολοκληρωμένου κεντρικά διαχειριζόμενου «έξυπνου» συστήματος αυτοματοποιημένης άρδευσης, το οποίο θα συμβάλλει στην εξοικονόμηση νερού, αλλά και πόρων, βελτιώνοντας την χρήση του ανθρώπινου δυναμικού.

Τέλος, μέσα στο χώρο του Άλσους προβλέπεται να εγκατασταθεί θερμοκηπιακή μονάδα παραγωγής ανθοφόρων φυτών, με στόχο να καλύψει σημαντικό μέρος των αναγκών του Δήμου Νέας Σμύρνης σε ανθόφυτα. Παράλληλα θα χρησιμοποιηθεί και για την εκπαίδευση των μαθητών των σχολείων της πόλης, δίνοντάς τους την ευκαιρία να συμμετάσχουν στην διαδικασία εξέλιξης ενός φυτού, από την σπορά έως την πλήρη ανάπτυξη του.

5.4.4 Πράσινα Σημεία- Γωνιές Ανακύκλωσης

Στο πλαίσιο της έγκρισης της χρηματοδότησης της πράξης με τίτλο, «Δράσεις για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Αστικών Αποβλήτων Δήμου Νέας Σμύρνης» υλοποιείται στην πόλη η ανάπτυξη δικτύου χωριστής συλλογής βιοαποβλήτων και προωθείται ενεργά η οικιακή κομποστοποίηση.

Ακόμη πρόκειται να δημιουργηθούν πέντε πράσινα σημεία (γωνιές ανακύκλωσης), όπου, σύμφωνα με την τεχνική περιγραφή του έργου θα γίνεται χωριστή συλλογή των διαφόρων κατηγοριών ανακυκλώσιμων αστικών αποβλήτων. Οι οικίσκοι θα είναι υψηλής αισθητικής, με υλικά που θα τους ενσωματώνουν στο φυσικό περιβάλλον.

Κύριος σκοπός των γωνιών ανακύκλωσης είναι η συμμετοχή, η εξατομικευμένη ευθύνη αλλά και η επιβράβευση του δημότη, μέσω ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης ανακυκλώσιμων υλικών. Η πρόσβαση του κοινού στις γωνιές είναι ελεύθερη, ενώ προβλέπεται εύκολη και ανεμπόδιστη πρόσβαση σε αυτές, στα άτομα με ειδικές αναπηρίες.

5.5 Ανακεφαλαίωση

Οι δράσεις και τα έργα που παρουσιάστηκαν με αδρές γραμμές στο παραπάνω κεφάλαιο και βρίσκονται στην φάση υλοποίησης, καταδεικνύουν την κεντρική επιδίωξη του Δήμου Νέας Σμύρνης να αναβαθμίσει χώρους και περιοχές εντός των διοικητικών του ορίων, αισθητικά, λειτουργικά και βιοκλιματικά, ενισχύοντας την προσβασιμότητα στην πόλη και αναβαθμίζοντάς την με δίκτυο πεζόδρομων και ποδηλατοδρόμων.

Ο Δήμος Νέας Σμύρνης, ακολουθώντας τις επιταγές της Ευρώπης, αλλά και την δέσμευσή του στο Σύμφωνο Δημάρχων, προέβη σε όλες εκείνες τις δράσεις και πρωτοβουλίες που αναφέρθηκαν προγενέστερα, έχοντας ως κεντρική επιδίωξη την μείωση εκπομπών αερίου κατά 40%, την ενίσχυση του πράσινου αποτυπώματος και της προσβασιμότητας της πόλης. Η προσδοκία του είναι να έχει ως τελικό αποτέλεσμα την αύξηση της ανθεκτικότητας του Δήμου στις επιπτώσεις όχι μόνο της κλιματικής αλλαγής, αλλά και όλων των άλλων επιβαρυντικών, για την πόλη, παραγόντων.

ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

Οδεύοντας προς το τέλος της παρούσας διπλωματικής εργασίας, έγινε προσπάθεια να αποτυπωθεί κατά το εφικτό, η σπουδαιότητα ενσωμάτωσης του στρατηγικού σχεδιασμού Αστικής Ανθεκτικότητας, ως εργαλείο αναπτυξιακής πολιτικής στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Παρακάτω επιχειρείται μια συνολική αποτίμηση εφαρμογής της Στρατηγικής Ανθεκτικότητας στην πόλη της Νέας Σμύρνης, ενώ τα ερευνητικά ερωτήματα που προέκυψαν από την διαδικασία υλοποίησης του εν λόγω σχεδιασμού στον Δήμο Νέας Σμύρνης είναι:

- ✓ *Ποιες οι δυσκολίες που προέκυψαν κατά την υλοποίηση του σχεδιασμού Ανθεκτικότητας στο Δήμο Νέας Σμύρνης;*
- ✓ *Ποια ήταν η απήχηση των έργων/παρεμβάσεων στην καθημερινότητα των κατοίκων της πόλης;*
- ✓ *Πως αντιμετωπίζεται ο δυσάρεστος πολλές φορές αντίκτυπος προγραμματισμένων παρεμβάσεων, που συμβάλλουν στην υλοποίηση της ανθεκτικότητας;*
- ✓ *Πως δομείται μια νέα κουλτούρα συμμετοχικότητας και περιβαλλοντικής συνείδησης στον πολίτη της Νέας Σμύρνης;*

Τα παραπάνω ερωτήματα μετουσιώθηκαν σε συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με ανώτερα υπηρεσιακά στελέχη του Δήμου, σε Διευθύνσεις κρίσιμες για την υλοποίηση δράσεων στο πλαίσιο του σχεδιασμού της Ανθεκτικότητας. Επιπρόσθετα, τις απόψεις τους για την εφαρμογή του εν λόγω σχεδιασμού, εξέφρασαν ο Γενικός Γραμματέας του Δήμου καθώς και ο Αντιδήμαρχος Περιβάλλοντος, Κυκλικής Οικονομίας και Ανακύκλωσης.

Κοινός τόπος όλων των παραπάνω, υπηρεσιακών στελεχών και πολιτικών προσώπων, αποτέλεσε η παραδοχή ότι η εφαρμογή του σχεδιασμού της Ανθεκτικότητας στην πόλη της Νέας Σμύρνης, αποτελεί μια δυναμική και διαρκώς εξελισσόμενη

διαδικασία που βρήκε αρκετές δυσκολίες και ανασταλτικούς παράγοντες κατά την υλοποίησή της. Σημαντικό είναι ακόμη να τονιστεί, ότι ο αντίκτυπος των δράσεων και των έργων που προγραμματίζονται και αναπτύσσονται, μέσα στα πλαίσια εφαρμογής του, επηρεάζουν και δυσχεραίνουν πολλές φορές την καθημερινότητα των κατοίκων του Δήμου, παρόλες τις επωφελείς συνέπειες σε βάθος χρόνου.

Στη συνέντευξη με την υπεύθυνη του Γραφείου Προγραμματισμού και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, που είχε και την ευθύνη σύνταξης της αρχικής αξιολόγησης της ανθεκτικότητας της πόλης, ειπώθηκαν τα παρακάτω:

«Ο Δήμος Νέας Σμύρνης έχει αποφασίσει να συμμετέχει σε κάθε δράση – να επωφελείται από κάθε χρηματοδοτικό πρόγραμμα, ώστε να αντιμετωπίσει η πόλη τις προκλήσεις της σύγχρονης εποχής. Συμμετέχουμε λοιπόν και ξεκινούμε διαδικασίες ένταξης σε όλα τα προγράμματα του Πράσινου Ταμείου – του ΕΣΠΑ- της Περιφέρειας – Ευρωπαϊκά, που αφορούν τόσο τη μείωση του ενεργειακού αποτυπώματός της, όσο και τη θωράκιση της από επερχόμενες κρίσεις.

Το Γραφείο μας είναι επιφορτισμένο με τις διαδικασίες ένταξης και υλοποίησης προγραμμάτων του Δήμου που χρηματοδοτούνται από πόρους εσωτερικού, ή ευρωπαϊκούς (ανταγωνιστικά ευρωπαϊκά).

Η σύνταξη του σχεδίου Αστικής Ανθεκτικότητας κρίθηκε ως ύψιστης σημασίας για την ικανότητα της πόλης να εξελιχθεί μέσα σε ένα περιβάλλον συνεχών ανακατατάξεων και προκλήσεων.

Όσον αφορά τις δυσκολίες που ενέσκησαν κατά την υλοποίησή του, επικεντρώνονται, όπως ειπώθηκε:

«Στην έλλειψη προσωπικού και ιδιαίτερα στην έλλειψη κουλτούρας για την καταγραφή των ζητημάτων που αφορούν την ανθεκτικότητα. Η έλλειψη κουλτούρας βέβαια, αφορά τόσο το προσωπικό του Δήμου όσο και τους κατοίκους, οι οποίοι παρότι δέχονται τον αντίκτυπο των κρίσεων, δεν έχουν αφομοιώσει την αναγκαιότητα των αλλαγών που πρέπει να κάνουμε όλοι στην καθημερινότητα μας.

Ένα άλλο ιδιαίτερα δύσκολο, ως προς την επίλυση του ζήτημα είναι η εύρεση λύσης για να επιτευχθεί η ομαλή μετάβαση στην νέα κατάσταση που ευαγγελίζονται τα εθνικά ή

ευρωπαϊκά προγράμματα. Για παράδειγμα, στα ΣΒΑΚ, η διαχείριση των υπαρχόντων αυτοκινήτων μέσα σε μια αστική περιοχή, την οποία θέλουμε να κάνουμε πιο προσβάσιμη στους κατοίκους. Η τάση που είχε εφαρμοστεί τα προηγούμενα χρόνια ήταν η διευκόλυνση των οχημάτων στις πόλεις. Η αντιστροφή των πολιτικών που ακολουθούνταν όλα αυτά τα προηγούμενα χρόνια και η στροφή προς πόλεις φιλικότερες στον πολίτη δεν είναι εύκολη, όπως προκύπτει και από τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων. Είναι απαραίτητη η διαχείριση του στόλου των υπαρχόντων οχημάτων ώστε η μετάβαση στην ανθρωποκεντρική πόλη να είναι ομαλή και με ευρεία συναίνεση των πολιτών».

Ανώτερο στέλεχος του Δήμου που ανήκει επίσης στο Γραφείο Προγραμματισμού προς επίρρωση των παραπάνω, συμπλήρωσε:

«Η υλοποίηση των χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, στα πλαίσια του σχεδιασμού Ανθεκτικότητας, απαιτεί τη διενέργεια πληθώρας διαδικασιών, για τις οποίες δεν διαθέτουμε εμπειρία, ενώ η πολυνομία, η προσκόλληση στο “παλιό”, η έλλειψη κατάρτισης, εμποδίζουν την ομαλή εξέλιξη και υλοποίηση των δράσεων.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι για την κατάρτιση όλων των Σχεδίων που εκπονούνται στο πλαίσιο της Αστικής Ανθεκτικότητας είναι απαραίτητη η συμμετοχή φορέων, όπως εκπρόσωποι όμορων Δήμων, Οργανισμών Συγκοινωνιών, Αιρετών, Συλλογικών Οργάνων, Θεσμικών παραγόντων και δημοτών. Ως εκ τούτου, ο συντονισμός μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων καθίσταται εξαιρετικά δύσκολος.

Η οργάνωση και η διενέργεια επιτυχημένων διαβουλεύσεων αποδείχθηκε επίσης δυσχερής καθώς, πέραν του συντονισμού απαιτείται και η συμμετοχή όλων, συμπεριλαμβανομένων των δημοτών, οι οποίοι δεν ανταποκρίθηκαν στις σχετικές προσκλήσεις».

Η Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών του Δήμου Νέας Σμύρνης, είχε ενεργό ρόλο υλοποιώντας παρεμβάσεις και έργα με σκοπό την αναβάθμιση του δημόσιου χώρου και τη δημιουργία νέων χώρων πρασίνου και αναψυχής στο πλαίσιο της Ανθεκτικότητας της Νέας Σμύρνης και τη μετεξέλιξη της σε «Πράσινη και Προσβάσιμη πόλη».

Στη συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε με την Προϊσταμένη του Τμήματος Κτιριακών Έργων και Υπαίθριων Χώρων, καταγράφηκαν δυσκολίες στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση έργων που έχουν να κάνουν:

- *Με την ελλιπή χρηματοδότηση των ΟΤΑ*
- *Με την μείωση καταρτισμένου προσωπικού, χωρίς την δυνατότητα αντικατάστασής του*
- *Με τις καθυστερήσεις που προκύπτουν από πολιτικές αντιπαραθέσεις όταν στα στάδια μελέτης και υλοποίησης ενός έργου, απαιτείται η έγκριση συλλογικού οργάνου (π.χ. Δημοτικό Συμβούλιο).*

Επίσης όπως ειπώθηκε:

«Στο σχεδιασμό ενός έργου από ένα Δήμο, ακολουθούνται συγκεκριμένες βασικές αρχές όπως για παράδειγμα αυτή της ίσης μεταχείρισης απέναντι στους κατοίκους του, γεγονός που σημαίνει ότι ενδέχεται να αλλάζουν κατεστημένα χρόνια που εξυπηρετούσαν μεν τους κατοίκους (όπως π.χ. παράνομες θέσεις στάθμευσης οι οποίες σε ένα νέο σχεδιασμό για νέους ποδηλατοδρόμους, καταργούνται) επισείουν δε χρόνιες παθολόγιες.

Συνομιλώντας με την Προϊσταμένη του Τμήματος των Έργων Υποδομής, στην ευθύνη της οποίας ήταν η υλοποίηση έργων όπως, η πεζοδρόμηση σημαντικού μέρους του οδικού δικτύου, η ανάπλαση πεζοδρομίων με βιοκλιματικά υλικά, η κατασκευή ποδηλατοδρόμων αλλά και οδεύσεων τυφλών και ραμπών αναπήρων, καταγράφηκαν δυσκολίες όπως:

- *Έλλειψη οικονομικών πόρων και ανθρώπινου δυναμικού που σε συνδυασμό με τον κακό συντονισμό μεταξύ των υπηρεσιών, οδηγούν σε έναν καθημερινό αγώνα ταχύτητας για να τηρηθούν χρονοδιαγράμματα.*
- *Απροθυμία κατοίκων για τις επερχόμενες αλλαγές, καθώς η αντίσταση του ανθρώπου σε διαμορφούμενες νέες καταστάσεις είναι σχεδόν δεδομένη.*

- *Κακή σχέση μεταξύ αιρετών και πολιτών που μοιραία οδηγεί στην αποχή των τελευταίων από συμμετοχικές διαδικασίες στις οποίες προσκαλούνται, αλλά επιλέγουν να μην συμμετέχουν.*

Ο Γενικός Γραμματέας του Δήμου Νέας Σμύρνης που ήταν και ο πρώτος που μίλησε για την ανάγκη υιοθέτησης Στρατηγικού Σχεδιασμού στο Δήμο Νέας Σμύρνης, στη συνέντευξη του αποτιμά θετικά την πορεία υλοποίησης, παρόλες τις δυσχέρειες που αντιμετώπισαν οι υπηρεσίες κατά την εφαρμογή του. Επισημαίνει ότι:

«Η Στρατηγική Ανθεκτικότητας που εκπονήθηκε στο Δήμο Νέας Σμύρνης το 2019, αν και έννοια αρκετά πρόωμη για τότε, μπορούμε να πούμε, ότι έχει αρχίσει να αλλάζει τα δεδομένα, παρόλο που δεν έχει γίνει κοινό κτήμα όλων αυτών που λαμβάνουν αποφάσεις, ή μετέχουν των αποφάσεων.

«Η έννοια της ανθεκτικότητας είναι μια διαρκής διαδικασία που χρειάζεται πολλή δουλειά, με εντατικοποίηση εκπαίδευσης των κατοίκων της πόλης καθώς και παραδειγματικές συμπεριφορές κυρίως, απέναντι στην νέα γενιά. Είναι ανάγκη να διαμορφωθεί μια νέα κουλτούρα στους πολίτες, που θα συμβάλλει στην πράσινη μετάβαση και στον χώρο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης».

Ο Αντιδήμαρχος Περιβάλλοντος, Κυκλικής Οικονομίας και Ανακύκλωσης αναφέρθηκε στις δυσκολίες που αντιμετώπισε ως αιρετός στην υλοποίηση δράσεων στον τομέα του Περιβάλλοντος, της Διαχείρισης Απορριμμάτων και της Ανακύκλωσης:

«Η απουσία υπηρεσιακών παραγόντων με την αντίστοιχη επιστημονική κατάρτιση καθώς και η έλλειψη ενός συνεκτικού σχεδίου αποτέλεσαν βασικά εμπόδια στην προσπάθεια για σύνταξη ενός οράματος με βασικό κορμό μια βιώσιμη πόλη με στοιχειά ανθεκτικότητας.

Η έλλειψη κουλτούρας συμμετοχικού διαλόγου στη χώρα μας, είναι επίσης ένας παράγοντας που αποπροσανατολίζει τη βούληση μας για ένα ισχυρό δίκτυο δράσεων με στόχο μια ανθεκτική πόλη.

Μέλημα μας είναι να μπει στην εκπαιδευτική διαδικασία με διαδραστικό τρόπο η έννοια της ανθεκτικότητας, ώστε να γίνει κατανοητή από την μικρή ηλικία και να αποτελέσει τη βάση μελετών για υποδομές που προσαρμόζονται στις ευρωπαϊκές τάσεις».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Καταγράφοντας και αποτιμώντας όσα αναφέρθηκαν στις συνεντεύξεις, που αποτέλεσαν και τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας εργασίας και διεξήχθησαν σε υπηρεσιακό και πολιτικό προσωπικό του Δήμου Νέας Σμύρνης, εξάγονται τα παρακάτω πολύτιμα συμπεράσματα που θα συντείνουν σε μία ορθή και παραγωγική υλοποίηση Στρατηγικού Σχεδιασμού Ανθεκτικότητας.

- *Προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στην επιμόρφωση και στην εκπαίδευση του προσωπικού του Δήμου πάνω σε ζητήματα που αγγίζουν έννοιες όπως Βιώσιμη Ανάπτυξη και Αστική Ανθεκτικότητα. Το δεδομένο αυτό, σε συνδυασμό με τον έγκαιρο σχεδιασμό και τον σωστό συντονισμό μεταξύ των υπηρεσιακών στελεχών, θα οδηγήσει σε μία αποτελεσματική υλοποίηση της Στρατηγικής Ανθεκτικότητας.*
- *Αξιολόγηση και ιεράρχηση σε κάθε έργο που αποφασίζεται, προγραμματίζεται και υλοποιείται, με κριτήριο την συμβολή του στην κλιματική ουδετερότητα και στο πράσινο αποτύπωμα της πόλης.*
- *Αποκατάσταση της εμπιστοσύνης μεταξύ των αιρετών και των κατοίκων της πόλης. Η διαρκή ενημέρωση των πολιτών και η όσο το δυνατόν ενεργός συμμετοχή τους στην λήψη των αποφάσεων, αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για την κατανόηση και την αποδοχή των επερχόμενων αλλαγών στην καθημερινότητα τους.*
- *Καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης και κουλτούρας στους κατοίκους της πόλης και ιδιαίτερα στις νεότερες γενιές, με δράσεις εντατικής ενημέρωσης πάνω στην έννοια της αστικής ανθεκτικότητας, όπως για παράδειγμα, σεμινάρια, εργαστήρια, εκπαιδευτικά παιχνίδια στα σχολεία.*
- *Ενθάρρυνση με κάθε πρόσφορο μέσο της διαρκούς συμμετοχής των πολιτών σε συχνές διαβουλεύσεις πάνω σε θέματα που έχουν να κάνουν με το περιβάλλον και την προσβασιμότητα στην πόλη.*
- *Εξωστρέφεια και προβολή, σε όλες τις φάσεις υλοποίησης των έργων, ει δυνατόν, όλων εκείνων των στοιχείων και παραγόντων που θα βελτιώσουν την*

καθημερινότητα των κατοίκων της πόλης και θα έχουν θετικό αντίκτυπο στο μέλλον τους. Η ενσωμάτωση βιοκλιματικών υλικών, η ποιοτική αναβάθμιση του δημόσιου ανοικτού χώρου, η δημιουργία αστικού πρασίνου και χώρων περιπάτου αναψυχής, είναι μεν αλλαγές που απαιτούν χρονοβόρες διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης, που αν όμως προβληθούν σωστά, κάθε κάτοικος του Δήμου θα τις «αγκαλιάσει» και θα τις κάνει κτήμα του.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, θα πρέπει να τονιστεί, ότι η Στρατηγική Ανθεκτικότητας δημιουργεί ήδη τις προϋποθέσεις και θέτει τις στέρεες βάσεις προκειμένου ο Δήμος Νέας Σμύρνης να ανταπεξέλθει σε μία σειρά προκλήσεων-γενεσιουργό αιτία πολλαπλών κρίσεων. Τις κρίσεις αυτές αντιμετωπίζει ήδη η «Ανθεκτική Νέα Σμύρνη» με την ενσωμάτωση δράσεων και πολιτικών ανθεκτικότητας στην επιχειρησιακή της φαρέτρα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Ανδρικοπούλου, Ε., Γιαννακού, Α., Καυκαλάς, Γ., Πιτσιάβα-Λατινοπούλου, Μ. (2014), Πόλη και Πολεοδομικές Πρακτικές για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη. 2η αναθεωρημένη έκδοση. Αθήνα: Κριτική

Αριστοτέλης Πολιτικά, Μετάφραση Λεκατσάς, Π. (1939), 1ος Τόμος , Εκδόσεις Γεωργιάδη, Αθήνα.

Βιτοπούλου Α., Γεμενετζή, Γ., Γιαννακού, Α., Καυκαλάς, Γ., Τασοπούλου, Α. (2015) Βιώσιμες Πόλεις προσαρμογή και ανθεκτικότητα σε περιόδους κρίσης, Εκδόσεις Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλίων, ΕΜΠ, Αθήνα.

Δήμος Νέας Σμύρνης (2019), Στρατηγική Αστικής Ανθεκτικότητας Δήμου Νέας Σμύρνης.

Δήμος Νέας Σμύρνης (2021), Σχέδιο Δράσης Αειφόρου Ενέργειας και Κλίματος.

Σκιντζής, Κ., (2016), Η έννοια της Ανθεκτικής Πόλης, έμφαση στην Κοινωνική Ανθεκτικότητα, Διπλωματική Εργασία ΕΜΠ, Διεπιστημονικό – Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών.

4^ο Τακτικό Συνέδριο (2019), Το Πολιτικό Φαινόμενο σε Μετάβαση , Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Λουτράκι.

ς

Ξενόγλωσση

Bautista-Puig, N., Benayas, J., Manana-Rodríguez, J., Suarez, M., Sanz-Casado, E. (2022), The role of urban resilience in research and its contribution to sustainability, Cities, Elsevier, vol. 126.

Chelleri, L., Kunath, A., Minucci, G., Olazabal, M., Waters, J., Yumalogava, L. (2012) Multidisciplinary perspectives on Urban Resilience, Workshop Report, 1st edition.

- Collier, M., Nedovic-Budic, Z., Aerts, J., Connop, S., Foley, D., Foley, K., Newport, D., McQuaid, S., Slaev, A., Verburg, P. (2013) Transitioning to resilience and sustainability in urban communities, *Cities*, Elsevier, vol. 32, p. S21-S28.
- Dempsey, N., Bramley, G., Power, S., Brown, C. (2011) The Social Dimension of Sustainable Development: Defining Urban Social Sustainability, *Sustainable Development*, vol.19, issue 5, p.289-300.
- Derissen, S., Quaas, M., Baumgartner, S. (2009), The relationship between resilience and sustainability of ecological – economic systems, *Joint Production in Ecological Economics*.
- Desousa, K., Flanery, T. (2013), Designing, planning, and managing resilient cities: A conceptual framework, *Cities*, Elsevier, vol. 35, p.89-99.
- Holling, C. (1973), Resilience and Stability of Ecological Systems, *Annual Review of Ecology and Systematics*, vol. 4, p.1-23.
- Koutra, S., Balsells Mondejar, M., Becue, V. (2022), The nexus of ‘urban resilience’ and ‘energy efficiency’ in cities, *Current Research in Environmental Sustainability*, Elsevier, vol. 4.
- Leichenko, R. (2011), Climate change and urban resilience, *Science Direct*, Elsevier, vol., 3, p.164-168.
- Lowe, M., Bell, S., Briggs, J., Mc Millan, E., Morley, M., Grenfell, D., Sweeting, D., Whitten, A., Jordan, N. (2021), Urban resilience for local government: Concepts, definitions and qualities, *Issues Paper Series*, The University of Melbourne, Melbourne.
- Marchese, D., Reynolds, E., Bates, M., Morgan, H., Spierre Clark, S., Linkov, I. (2018), Resilience and sustainability: Similarities and differences in environmental management applications, *Science of The Total Environment*, vol. 613-614, p. 1275-1283.
- Meerow, S. and Newell, J. (2019) Urban resilience for whom, what, when, where, and why; *Urban Geography*, Vol. 40, No 3, p. 309-329.

- Pickett, S.T.A., Cadenasso, M. L., Grove, J.M. (2004), Resilient cities: meaning, models, and metaphor for integrating the ecological, socio-economic, and planning realms, Landscape and Urban Planning Elsevier, vol. 69, p. 369–384.
- Pimm, S. (1984), The complexity and stability of ecosystems, Nature Science, vol. 307, p.321-326.
- Redman, C. (2014), Should sustainability and resilience be combined or remain distinct pursuits; Ecology and Society, vol. 19, p. 37.
- Surjan, A., Sharma, A., Shaw, R. (2011), Climate and Disaster Resilience in Cities, Community, Environmental and Disaster Risk Management, vol. 6, p.17-45.
- United Nations (1987) Report of the World Commission on Environment and Development, Our Common Future,
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2019), World Urbanization Prospects: The 2018 Revision, New York: United Nations.
- Walker, B. and Salt, D. (2006), Resilience Thinking: Sustaining Ecosystems and People in a Changing World, Island Press, Washington DC.
- Wheeler, S. (2004) Planning for Sustainability: Creating Livable, Equitable and Ecological Communities, Published by Routledge, Oxon.

Διαδικτυακοί Τόποι / Ιστοσελίδες

- Δήμος Αθηναίων, Athens' Resilience Strategy (2016). [Online Διαθέσιμο στη δ/νση <https://resilientathens.wordpress.com/2016/02/28/athens-challenge/> [Πρόσβαση 23 Ιουλίου 2022].
- Δήμος Αθηναίων, η εικόνα της πόλης των Αθηνών [Online Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.cityofathens.gr/o-dimos/> [Πρόσβαση 23 Ιουλίου 2022].

- Δήμος Θεσσαλονίκης, εικόνες της πόλης [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση <https://thessaloniki.gr/> [Πρόσβαση 23 Ιουλίου 2022].
- Δρ. Χρηστάκης Μ., (2022) Ολιστική προσέγγιση με περιβαλλοντικό αποτύπωμα. [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση <https://amarysia.gr/autodioikisi-sp-1990240879/δρ-Μιχαηλς-Χρηστάκης> [Πρόσβαση 23 Ιουλίου 2022].
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Σχέδιο Ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας (2022). [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση <https://greece.representation.ec.europa.eu/stratigiki> [Πρόσβαση 30 Σεπτεμβρίου 2022].
- 9ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο Αστικής Ανθεκτικότητας – Διοργανωτές ο Δήμος Αθηναίων, το διεθνές δίκτυο ICLEI και ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (2022) [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση (<https://www.cityofathens.gr/stin-athina-simera-ayrio-to-9o-eyropa/>) [Πρόσβαση 2 Οκτωβρίου 2022].
- City Resilience Framework (2014), Rockefeller Foundation ARUP. [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.rockefellerfoundation.org/report/city-resilience-framework/> [Πρόσβαση 23 Ιουλίου 2022].
- European Commission, EU regional and urban development, Regional Policy, Glossary. [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση [Glossary - Regional Policy - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/regional_policy/glossary/) [Πρόσβαση 23 Ιουλίου 2022].
- European Commission, EU holistic approach to sustainable development. [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/sustainable-development-goals/eu-holistic-approach-sustainable-development_en [Πρόσβαση 23 Ιουλίου 2022].
- European Council, Climate change summit COP26 (2021). [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/climate-change/paris-agreement/cop26/> [Πρόσβαση 23 Ιουλίου 2022].
- Glasgow City Council [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.glasgow.gov.uk/> [Πρόσβαση 23 Ιουλίου 2022].

- Glasgow City Council, COP26 [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.glasgow.gov.uk/cop26> [Πρόσβαση 23 Ιουλίου 2022].
- Origins of Resilience: UCI Regional Climate Resilience Project: "Deconstructing Resilience". [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση [Origins of Resilience: Origins of Resilience: UCI Regional Climate Resilience Project: "Deconstructing Resilience"](#) [Πρόσβαση 23 Ιουλίου 2022].
- Resilient Rotterdam. [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.resilientrotterdam.nl/> [Πρόσβαση 14 Ιουλίου 2022].
- Ritchie, H. and Roser, M. (2018), Urbanization. [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση <https://ourworldindata.org/urbanization> [Πρόσβαση 23 Ιουλίου 2022].
- Rotterdam, Resilient Cities Network. [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση <https://resilientcitiesnetwork.org/networks/rotterdam> [Πρόσβαση 14 Ιουλίου 2022].
- UN CLIMATE CHANGE CONFERENCE UK 2021, COP26 GOALS [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση <https://ukcop26.org/cop26-goals/> [Πρόσβαση 14 Ιουλίου 2022].
- UN Department of Economic and Social Affairs, Divisions for Sustainable Development. [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση [Οικονομική και Κοινωνική Ανάπτυξη: Βιώσιμη Ανάπτυξη \(mfa.gr\)](#) [Πρόσβαση 14 Ιουλίου 2022].
- Un-habitat, For a Better Future, [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση [New Urban Agenda | UN-Habitat \(unhabitat.org\)](#) [Πρόσβαση 14 Ιουλίου 2022].
- United Nations, United Nations in Western Europe, οι 17 ΣΤΟΧΟΙ Βιώσιμης Ανάπτυξης [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση [Ατζέντα 2030 - Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ - Greece \(unric.org\)](#) [Πρόσβαση 14 Ιουλίου 2022].
- 100 Resilient Cities, Pioneered by the Rockefeller Foundation. [Online] Διαθέσιμο στη δ/ση <https://www.rockefellerfoundation.org/report/100-resilient> [Πρόσβαση 23 Ιουλίου 2022].